ADIYAMAN UNIVERSITY Journal of Educational Sciences

dergipark.org.tr/tr/pub/adyuebd Volume 16, Issue 1, June 2026, Page 1-41 ISSN: 2149-2727

Comparison of TDK and ChatGPT in Terms of Abstract Word Descriptions in Teaching Turkish as a Foreign Language

Tuğçe Yarıcı[1] Demet Kardaş[2]

Article Info

Keywords
Teaching abstract words,
Dictionary use,
Teaching Turkish as a foreign language,
Artificial intelligence.

Received: 23.04.2025

Accepted: 29.09.2025

Published: 30.06.2026

Research Article

DOI: 10.17984/adyuebd.1682303

Abstract

The aim of this study is to evaluate how abstract words found in the B1-level coursebook of the *Yedi İklim Turkish Teaching Set* prepared by the Yunus Emre Institute are explained by the Turkish Language Association's (TDK) Online Turkish Dictionary and by the AI-supported tool ChatGPT, and to reveal the potential contributions of these explanations to language learners. Within the scope of the research, the document analysis method, one of the qualitative research designs, was employed; 58 reading texts were examined and 51 abstract words were selected. Each of these words was queried in both TDK and ChatGPT and compared in terms of definitions and example sentences. The data were analyzed using descriptive analysis under the categories of depth of meaning, presentation of context, cultural competence, presence of example usages, and pedagogical value. The findings indicate that TDK provides brief, technical, and occasionally archaic explanations, whereas ChatGPT offers more comprehensive, explanatory, culturally sensitive, and pedagogically enriched descriptions. Consequently, this study demonstrates that AI-supported tools can be used as effective supplementary resources, particularly in the teaching of abstract concepts, and emphasizes the conscious integration of such technologies into language education.

Introduction

Words are sound units that reflect the phonetic structure and pronunciation characteristics specific to a language, while also embodying the knowledge accumulation, culture, and traces of life experiences of nations. In this context, words should be regarded not only as grammatical elements but also as components that play a significant role in the transmission of cultural identity through their sociocultural dimensions. Indeed, beyond serving as the fundamental units that reveal the structure of a language, words constitute cultural elements that reflect the collective memory and historical accumulation of societies (Karadüz & Yıldırım, 2011). In order to ensure effective communication, learners need to develop their vocabulary, as vocabulary forms the foundation of the four basic language skills—listening, speaking, reading, and writing (Panjaitan & Siahaan, 2024). Vocabulary knowledge is a crucial component in the acquisition of a language and the attainment of proficiency in that language, and it also directly influences effective communication. Having an adequate level of vocabulary knowledge contributes to better text comprehension, enables richer reading experiences, and positively affects the development of learners' vocabulary repertoire (Chiriac, 2020).

The critical role of words in an individual's cognitive and linguistic development necessitates the analysis of their semantic structures. Words within a language system represent, either concretely or abstractly, the meanings of objects or sets of objects (Karatay, 2007). Concrete concepts evoke a specific mental image or

Corresponding author[1]: Tuğçe Yarıcı, Master's Student, Gazi University, Turkiye, tugcee.yarici@gmail.com
Author[2]: Demet Kardaş, Assoc. Prof., Gazi University, Turkiye, demetkardas@gmail.com

representation in the minds of individuals who belong to the same linguistic community (Aksan, 1999, p. 14; Korkmaz, 1992, pp. 135-139;). Abstract concepts, by contrast, are mental forms whose referents in the external world cannot be directly indicated or visually perceived. Such linguistic signs derive their communicative value from the relationship between the signifier and the signified; although the signified cannot be perceived through the five senses, it may still function communicatively if it exists within the recipient's prior knowledge (Karaağaç, 2013). Abstract concepts—whose existence is acknowledged through thought and which do not generate a concrete mental image or representation when articulated—can only be transmitted to others through language (Aksan, 1999, p. 4; Korkmaz, 1992, pp. 135-139;). In brief, everything that does not constitute the entity itself is a fiction or abstraction that does not exist within being. The term abstract thus corresponds to units that cannot be perceived through the five senses (Karaağaç, 2013).

When learners encounter abstract expressions in a text, they may experience difficulties in comprehension and interpretation, which may prompt them to consult additional resources (Schwanenflugel & Stowe, 1989). This situation can negatively affect learners' motivation and may also lead to disruptions in the communication process (Ahmet, 2021). An individual who cannot clearly conceptualize the meaning of a word may struggle to use that word accurately in everyday contexts, whether in its literal or figurative senses. Teaching experiences and empirical findings in the literature support this observation. Heltai (1996) notes that learning words with abstract meanings is considerably more difficult than learning words with concrete meanings. Concrete words can be more easily conceptualized in learners' minds due to their direct correspondence to real-world referents and their compatibility with visual materials (Barcroft, 2015). In contrast, visual support alone is insufficient in the instruction of abstract words; additional strategies such as definitional sentences, analogies, and mental imagery are required (Kara Özkan, 2020). Therefore, the teaching of abstract vocabulary is regarded as a specialized area that necessitates the diversification of instructional methods and the careful design of learning materials.

These difficulties in vocabulary instruction become particularly pronounced in foreign language learning contexts. Learners may develop reluctance toward learning a new language due to factors such as limited vocabulary size, confusion arising from polysemous words, or difficulties in grasping the structural features of written discourse. In this context, dictionaries function as an essential support tool in the learning process, contributing to the alleviation of learners' difficulties and serving as a complementary resource for teachers in determining pedagogical strategies (Ezeh et al., 2022). Dictionaries also play a significant role in enabling learners to become independent of instructors in foreign language learning (Khalifa, 2021). This autonomy allows learners to manage their learning processes more effectively, access needed information immediately, and enhance their linguistic awareness (Najeeb, 2013). Especially in context-based learning environments, dictionary use provides a significant advantage by enabling learners not only to memorize word meanings but also to comprehend their varied uses across different contexts (Godwin-Jones, 2018). This, in turn, supports learners' linguistic competence and critical thinking skills, contributing to a more durable and in-depth learning experience.

Within this framework, dictionary use emerges as a fundamental tool in overcoming the challenges encountered in vocabulary instruction. Research indicates that learners' exposure to a variety of examples presented in dictionaries facilitates meaning-making processes and enhances their ability to use words appropriately within context (Orlando, 2023). Dictionaries have long been recognized as highly valuable learning tools for anyone acquiring a new language. However, effective dictionary use requires certain skills, such as reading and writing proficiency or a basic level of vocabulary knowledge (Adamış, 2002). Consequently, dictionary-use competence should be regarded as a dimension of instruction that is open to development and requires pedagogical support.

At this point, learners' assumption of responsibility for their own learning processes becomes a key factor in promoting effective dictionary use. One of the most significant reflections of the constructivist approach in foreign language teaching is the recognition of the learner as an autonomous individual. Within this framework, linguistic competence is explained through the concept of know-how, which refers to applied knowledge and skills, and the learner is viewed as an individual who directs their own learning, makes informed decisions, and possesses self-awareness (Marello et al., 2021). From this perspective, dictionaries are seen to make substantial

contributions to the individualization of learners' vocabulary learning processes in a foreign language. As a result, learners not only gain access to information but also actively participate in the learning process by developing their own learning strategies.

In recent years, artificial intelligence technologies, which have become indispensable in many fields, have also been increasingly integrated into language learning processes (Kostka & Toncelli, 2023). Particularly in the context of writing instruction, the affordances offered by artificial intelligence are utilized for purposes such as writing practice, evaluation of written production, and the provision of automated feedback (Dilenschneider & Horness, 2023). These technological advancements enable learners to monitor their vocabulary learning processes more closely, evaluate their own progress, and gain immediate access to resources tailored to their needs (Gee & Hayes, 2011). Consequently, learners are no longer limited to the information provided by printed dictionaries; rather, through digital and AI-supported tools, they can engage in more comprehensive, interactive, and personalized language learning experiences (Ngo, 2024).

The affordances offered by artificial intelligence–based tools, particularly in language learning processes, have attracted increasing attention in recent years. Large language models such as ChatGPT stand out not only for their functions related to information retrieval and text generation, but also for their dynamic structures that enhance learner interaction (Mabuan, 2024; Satir & Korucu, 2023). Beyond merely providing access to word meanings, ChatGPT enables language learners to explore how words are used across different contexts, offering explanations supported by example sentences and concretizations through storytelling. Consequently, in areas where traditional dictionaries may remain limited, AI-based applications can support vocabulary learning by providing richer and more context-sensitive content (Yıldız, 2023). This capacity holds particular potential for making a meaningful difference in the teaching of abstract vocabulary.

Concrete words are represented as signs in the learner's mind (Kara Özkan, 2020). By contrast, abstract words are inherently difficult for language learners to perceive and conceptualize due to their intangible nature (Belet et al., 2015; Yaman, 2024). Abstract language may hinder the accessibility of core meanings within discourse. Owing to its capacity to assist learners in transitioning from concrete to abstract language, ChatGPT can be employed as a supportive tool in the instruction of abstract vocabulary. Through this facilitative function, ChatGPT contributes to the clarification of instructional concepts and plays a significant role in the development of effective communication and learning strategies (Garcia-Varela et al., 2025).

The aim of this study is to evaluate how abstract words included in the B1-level textbook of the Yedi İklim Turkish Teaching Set, prepared by the Yunus Emre Institute, are explained by the Turkish Language Association's (TDK) Online Turkish Dictionary and by the digital tool ChatGPT, and to identify the potential contributions of these explanations to language learners. In line with this purpose, the following sub-questions are addressed:

How do the TDK Online Turkish Dictionary and ChatGPT explain the abstract words included in the B1 level of the Yedi İklim Turkish Teaching Set?

How do the TDK Online Turkish Dictionary and ChatGPT present example sentences when explaining abstract words?

Method

Research Design/Model

This study was conducted using document (text) analysis, one of the qualitative research designs. Document analysis is the systematic examination of written materials that contain information related to the phenomena or concepts under investigation, with the aim of constructing a new synthesis based on the analyzed data (Creswell, 2002). Among the key advantages of this method are its capacity to access data that participants consider significant, the increased efficiency of the analysis process when the language of the documents is clear and comprehensible, and the time-saving benefit for researchers due to the repeated accessibility of written materials (Creswell & Creswell, 2021). In this respect, document analysis is regarded as a highly functional method in fields such as language teaching, where written materials play a central role.

Data Collection Tools/Methods

During the implementation phase of the study, all reading texts included in the Yedi İklim B1-level Turkish textbook prepared by the Yunus Emre Institute were systematically examined by the researchers in order to identify abstract words. In this process, a total of 58 reading texts were analyzed, and 155 abstract words contained in these texts were identified and compiled into a list. For each word, its definition was first retrieved using the search function of the Turkish Language Association's (TDK) Online Turkish Dictionary. In this context, only the first meaning of each word—that is, its primary or basic meaning—was taken into consideration. For the same words, queries were conducted using ChatGPT, an artificial intelligence–supported tool, by prompting "What is the basic meaning of the word ...?", and the responses provided were recorded.

Expert opinion was consulted in the selection of the abstract words to be compared. The expert consulted is also one of the authors of this study and has previously worked abroad in the field of teaching Turkish as a foreign language. Having used the Yedi İklim B1-level Turkish textbook examined in this study as instructional material in Turkish language teaching, the expert possesses substantial knowledge and experience regarding the words that learners find difficult to acquire.

In this study, the primary criterion for identifying abstract words was that their referents cannot be detected through any of the five senses. The abstract nature of a word was explained in terms of its semantic properties, specifically as a mental form whose referent in the external world cannot be directly indicated or visually perceived (Karaağaç, 2013).

Data Analysis

The data obtained in this study were analyzed within the framework of document analysis, one of the qualitative research methods. During the document analysis process, a total of 51 abstract words identified through the examination of 58 reading texts included in the Yedi İklim Turkish Teaching Set B1-level textbook prepared by the Yunus Emre Institute were subjected to content analysis. The analysis process was conducted in two stages. In the first stage, the primary (basic) meaning explanations of each abstract word provided in the Turkish Language Association's (TDK) Online Turkish Dictionary were examined. In the second stage, the primary meaning explanations of the same words generated by ChatGPT were analyzed. The explanations provided by these two sources were then comparatively evaluated in terms of content and contextualization.

In the analysis of the data, descriptive analysis was adopted as the guiding approach, and the explanations of each word provided by TDK and ChatGPT were examined under several thematic categories, including semantic depth, contextual presentation, cultural adequacy, the presence of example usages, and pedagogical value. Semantic depth refers to the conceptual breadth and explanatory richness of the definition; contextual presentation concerns whether the definition is associated with a usage situation; cultural adequacy evaluates the extent to which the explanation reflects the local or cultural context, particularly for culturally loaded words; example usage assesses whether the word is concretized through sentence-level illustration; and pedagogical value encompasses sub-criteria related to the comprehensibility of the definition for learners and its functional relevance in language instruction.

Ethical Disclosure

*Conflict of Interest:*The authors declare that they have no conflict of interest.

Author Contribution: 1.Author: Collecting and analyzing the data, Reporting the study 2.Author: Designing the study, Writing the introduction, method and discussion

Results

In this section, the data obtained regarding how abstract words included in the Yedi İklim B1-level Turkish textbook by the Yunus Emre Institute are explained in the Turkish Language Association's (TDK) Online Turkish Dictionary and ChatGPT are presented. Within the scope of the analysis, the explanations provided by both sources were compared in terms of semantic clarity, contextual adequacy, and pedagogical value. Table 1 presents the primary meaning explanations of the selected abstract words as provided by TDK and ChatGPT.

The definitions from both sources were evaluated in terms of their explanatory depth and their accessibility to learners.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Neglect	Failure to show the necessary attention or care; disregard, negligence, or dereliction.	It refers to the failure to perform a task or responsibility in the required manner, or to its being overlooked or treated as unimportant.
Complaint	A verbal or written statement expressing dissatisfaction; complaint or grievance.	A complaint is an expression of dissatisfaction, discomfort, or discontent regarding a particular situation or issue communicated to others. It is generally made with the aim of resolving a problem, which may arise from personal, social, or professional contexts.
Cost	The total value of inputs expended until a good is obtained in the process of production.	It is the total of expenditures incurred for the production, provision, or acquisition of a product or service. Cost refers to all economic obligations borne in the process of producing or obtaining something.
Residents	All individuals residing or living in a country, city, or district.	It refers to the people or population living in a village, town, neighborhood, or a specific area. It is generally used to describe communities residing in smaller settlements.
Foreign Land	A place far from one's birthplace or home; living abroad.	It refers to the situation of a person living or working in a place other than where they were born and raised. It is also used to denote being away from one's homeland or country, remaining distant from a place one longs for. *Abroad* generally expresses the feeling of loneliness and longing experienced when a person is away from their homeland due to necessity or other reasons.
Miserable	Orphaned and pitiable.	It generally describes a strange, unusual, foreign, or unexpected situation. It is used when something or someone is extraordinary, different from the norm, or difficult to understand. Additionally, the word "garip" can also be used to mean that a person is in a difficult situation, either materially or morally, and is helpless.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Shadow	Shade.	It is a word used to mean a person's shadow or assistance and support. It is generally also used in the sense of protection or guidance provided by someone to another. The word "saye" expresses the state of finding strength or being protected through someone's help or support.
Impression	The effect that a situation or event leaves on a person through the senses; impression.	It refers to the overall effect or thought obtained through the senses from an event, situation, or person. It is the mark or impact that something leaves on the mind. It is generally a personal perception or thought that arises after an observation or experience.
Strike	A hard hit delivered to the body with an object.	It generally refers to a sudden and forceful action or hitting. Its most common meaning is a military or political intervention carried out to forcibly overthrow a government or administration.
Awareness	State of awareness	The condition in which an individual or community consciously perceives events, situations, or concepts in their surroundings and is sensitive to them.
Right	Correct, actual	It refers to a legal, moral, or natural freedom or authority that a person possesses. Every individual has rights within society, structured in a certain order and under the framework of equality. These rights may relate to fundamental human rights, such as the right to life, freedom, or education. Additionally, something that a person justly possesses or can access is also considered a right. In a legal sense, a right refers to a claim or interest that an individual can defend within the legal system.
Lexicon	Leather bag.	It refers to the entirety of a person's mental accumulations, such as words, knowledge, and experiences. In language teaching, it is also used in relation to the development of an individual's vocabulary or linguistic skills. In general, a mental repertoire encompasses all the information and concepts stored in a person's memory that can be utilized in various situations. This term can also be used to denote accumulated knowledge or cultural heritage.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Savings	Accumulation; the gathering and piling up in one place.	They are things that come together, accumulate, and are collected over time. This can be material or immaterial. Material accumulation generally refers to the gathering of values such as money, goods, or property over time. Immaterial accumulation, on the other hand, refers to the collection of abstract elements such as knowledge, experience, expertise, and cultural values. Accumulation can also be defined as valuable assets or gains that a person possesses and plays an important role in their development.
Resistance	The power to withstand or resist; endurance, strength.	It refers to the capacity of a person or thing to resist and endure difficult situations, pressure, obstacles, or adverse conditions. More commonly, however, resilience in humans is used to denote the ability to persist in the face of challenges, to struggle, and to overcome obstacles encountered. This can also encompass a person's mental or emotional endurance.
Effort	The strength exerted to accomplish a task; strenuous, continuous work; effort, endeavor.	It refers to the energy, labor, and effort expended to achieve a goal or accomplish an objective. The intense work and endeavor involved in completing a task or duty encompass all the effort a person exerts to succeed in that undertaking.
Determination	Determination to overcome obstacles in a task.	It is the effort and willpower consistently and persistently demonstrated despite difficulties encountered in achieving a goal. Perseverance refers to continuously progressing toward the objective without giving up.
Culture	The entirety of all material and immaterial values created within the process of historical and social development, along with the means used to create them and transmit them to subsequent generations, reflecting the extent of human dominance over the natural and social environment; culture, civilization.	It refers to all the values, beliefs, traditions, norms, language, arts, law, ethics, and other social practices developed and shared by a society or individuals over time. Culture shapes the ways in which individuals and societies think, feel, and behave.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Intervention	Interference	It is defined as an intervention or the act of intervening aimed at changing, correcting, or influencing a situation. In other words, it is an action in which an individual or a group externally engages with an event, situation, or process with the purpose of affecting, guiding, or resolving it.
Scope	The entirety of elements contained in or encompassed by something; extent.	It refers to the area, subject, or boundaries included within something. It is generally used to indicate how broad a framework is and which elements it covers. Scope represents the totality of elements included in a plan, project, activity, or subject.
Value	Price.	It refers to the money, value, or equivalent paid in return for something. It is defined as the price or effort given to acquire a good or service. A price can also be used as the measure that determines the value of something and serves as the consideration that must be paid to obtain, perform, or acquire it. Additionally, it can sometimes refer to the sacrifice or effort made to achieve something.
Consumption	The act of consuming.	It refers to the use, expenditure, or depletion of a good or service. In an economic context, consumption denotes the process by which individuals or societies purchase and utilize products to satisfy their needs. Consumption stands opposite to production and constitutes an important part of economic activities. It can take various forms, such as eating, using energy, purchasing clothing, or benefiting from entertainment services.
Care	The effort made to ensure that a task is performed as well as possible; care, attentiveness.	To show care for something means to give it the value it deserves, to do it in the best possible way, and to adopt a careful and attentive approach. Care is generally associated with the attention and effort required to complete a task flawlessly and with quality. Additionally, it can also signify being kind and respectful toward others and being sensitive to their needs.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Stream	The act of streaming.	It refers to the movement or development of something in a specific direction. It is generally used as a term to describe the spread and influence of an idea, thought, art, or culture. For example, an art movement defines an artistic style that emerged in a particular period and region and influenced many artists. A current can also refer to the flow of certain ideas or actions in social or political movements.
Heritage	It refers to the property, money, or wealth left to someone by a deceased relative; inheritance, bequest, estate.	It is the transfer of a person's assets, rights, values, or cultural elements to heirs or beneficiaries after their death. Inheritance generally encompasses not only the material possessions a person owns (such as money, real estate, and belongings) but also moral values, traditions, wisdom, and cultural accumulations. In a legal sense, inheritance consists of the assets left to designated individuals or lawful heirs according to the deceased's legal arrangements.
Intention	Deciding to do something in advance; thought, concern.	It is the internal decision or desire of a person directed toward an action or behavior planned or considered to achieve a specific goal. Intention refers to the mental preparation carried out in accordance with the desire, wish, or aim to reach a target. A person's willingness to do something, plan to achieve a goal, or consider taking action in a matter is defined as intention.
Law	Regulation	It is the set of written rules with general applicability enacted by the state to ensure a certain order within a society. Laws regulate specific behaviors and impose sanctions to organize social life, protect rights, and ensure justice. In a legal context, a law is also referred to as a statute and represents the rules endowed with the highest regulatory and enforcement authority of the state.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Disgrace	A situation or behavior that violates the moral rules of society and is considered shameful.	It is a behavior or situation that is contrary to social norms, moral values, or cultural traditions, and is considered unacceptable or shameful. Shame is generally associated with actions that can damage a person's reputation or be perceived negatively by others, evaluated according to the society's commonly accepted standards of right and wrong. It can also be defined as a violation of social rules that expect individuals to behave respectfully, politely, and appropriately toward one another.
Coincidence	The uncertain and variable cause of events considered to depend solely on probabilities.	It is an unplanned, unexpected event or situation. It occurs as a result of two or more events coming together randomly, without any purpose or predetermined reason.
Freedom	The state of thinking or acting without any restrictions or coercion, not being subject to any conditions; liberty.	It is the ability of an individual to act, think, and make decisions according to their own will, without external restrictions or pressures. A person's freedom refers to the right to determine their own life and choices, provided that it does not harm the rights of others. Freedom generally allows individuals, at political, social, and personal levels, to have equal rights and the opportunity to live their lives as they wish. This concept is also used to denote independence and liberty.
Revenge	Retaliation	It is an action or behavior carried out by an individual or group in response to an injustice, harm, or wrongdoing they have suffered, with the aim of retaliating or responding in kind. Revenge generally refers to an act driven by resentment, anger, or a sense of justice, performed with the desire to cause harm to others. This concept is connected to the reaction against a personal wrong and often carries a negative, destructive connotation.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Oath	Swear.	It is a solemn declaration or promise, often made upon a sacred entity or value, aimed at emphasizing a person's honesty or sincerity. An oath is a serious commitment by an individual to acknowledge a situation or to do or refrain from doing something. This commitment can sometimes carry religious or legal binding force.
Mercy	Justice based on compassion, conscience, or reason.	It is the state of being fair, merciful, and understanding toward others, and the ability to make decisions and act conscientiously. Equity means refraining from harming others and being tolerant and just by considering their circumstances. This concept generally reflects an understanding that evaluates whether a person's actions or decisions are in harmony with humanity, moral values, and conscience.
Fortune	Fate.	It refers to the luck, fortune, or destiny in a person's life. Generally, it is a concept that reflects how positive or negative developments in a person's life are shaped by unexpected factors. Fortune is used to indicate a person's good or bad luck and how future events may unfold. This term is associated with the opportunities and challenges individuals encounter in their lives.
Victory	Success achieved in war; victory.	It refers to the accomplishment and triumph obtained by overcoming obstacles in a struggle, battle, competition, or similar situation.
Wish	The act of wishing for something to happen.	It refers to a person expressing good wishes to someone else or wishing for an event to occur positively. A wish generally conveys intentions made with goodwill and carries a sincere desire or hope for something to happen.
Fertility	The state of being more than usual or expected; abundance, plenty, prosperity, bounty.	It refers to abundance, productivity, and wealth. It generally denotes the surplus and fruitful nature of natural resources, products, or the richness provided by life.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Belief	A heartfelt commitment to a belief; faith.	It refers to a person's strong trust and acceptance in the truth, existence, or realization of something. Belief generally expresses deep confidence in an idea, ideology, religion, or the reality of a phenomenon. It can be defined as the internal acceptance and conviction of the truth of an event or situation. Belief can exist at individual or societal levels in various domains, such as religious, philosophical, or scientific contexts.
Cure	Recourse	It refers to a medicine or treatment that heals a disease. It can also denote a method or solution found to resolve a problem or overcome a difficulty.
Remedy	The end of a physical or mental illness; recovery.	It refers to the healing of a disease or the alleviation of a disorder. Healing is the process of regaining physical or mental health and recovery.
Luck	A sign observed in certain events or believed to bring goodness to a person, or a source of good believed to exist in certain objects; omen, token of good fortune.	It refers to a situation or force in a person's life that brings positive, lucky, or successful outcomes. Good luck is generally considered a type of fortune or favorable chance that contributes to a positive result in an event or circumstance. Among people, it is often associated with success, happiness, and favorable developments.
Destiny	The life circumstance that God has deemed appropriate for each person; destiny, lot.	It refers to the part of a person's life events, achievements, or luck that is determined by fate or fortune. Destiny is generally the concept that the positive or negative events a person will experience are preordained or bound by destiny. Sometimes, it can also be perceived as the opportunities or luck in a person's life. Among people, the term is often used in expressions like "this is the destiny of the matter" to indicate that what happens is the result of fate or fortune.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Dowry gift	A gift given by the groom to the bride on the wedding day.	Dowry gift refers to an action or gesture performed to show goodwill, respect, and affection toward others. It is generally considered a kind or pleasant behavior or gesture done directly to someone's face. Sometimes, the term may denote an action done out of external courtesy or obligation rather than genuine feeling. In society, Dowry gift is typically a behavior based on etiquette aimed at maintaining mutual respect and good relations.
Tradition	In a society or community, these are the culturally significant remnants, habits, knowledge, customs, and behaviors that are respected for being inherited from the past and are passed down from generation to generation, carrying authority; tradition, custom, practice.	Tradition refers to the habits, customs, and behaviors of a society, culture, or group that have continued over many years, passed down from generation to generation, and become an integral part of social life. Tradition is particularly related to social norms, rituals, holidays, celebrations, and other cultural practices. This concept signifies the transmission of teachings, values, and beliefs from the past to the future. Traditions shape the identity of societies and strengthen social bonds.
Loyalty	Sincere devotion.	It is the state of being committed, trustworthy, and faithful to a person, ideology, goal, or group. Loyalty is generally associated with honesty, sincerity, and dedication. This concept reflects the faithful attitude and behavior shown toward an individual or community, and this commitment often endures over a long period in relation to a relationship, duty, or value system. Loyalty represents an important value both in personal relationships and in professional or social bonds.
Recourse	A path to reach a conclusion or to remove existing obstacles; remedy.	It refers to a solution to a problem or difficulty, a way out of helplessness, or a treatment. A remedy is the solution or method found to overcome a problem. This term generally denotes a proposed solution that alleviates, heals, or eases a difficulty or illness a person faces. A remedy can sometimes be not only physical but also emotional or mental.

Table 1. *Identified abstract words and their definitions (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Torture	Excessive physical or mental suffering inflicted on a person.	Torture is the act of causing physical or psychological pain to a person with the intent to harm them. It generally refers to inhumane and coercive actions carried out to break a person's will, extract confessions, or instill fear. The term is defined, especially in the context of justice, rights, and human rights, as a severe and unacceptable form of mistreatment. Torture is prohibited and condemned by societies and legal systems.
Appearance	A person's clothing and outward appearance; attire.	It refers to the clothes, garments, or overall appearance a person wears. The term describes a person's style of dress or the physical appearance they present to others.
Advice	Guidance	It is advice, recommendation, or suggestion given to a person based on experience or knowledge. Nasihat generally refers to guidance offered to help someone find the right path, avoid mistakes, and lead a better life. The term implies wishing well for others and providing direction in a way that benefits them.
Deception	A scheme or arrangement designed to deceive or mislead someone; trick, fraud, or deceit.	Deceptive or fraudulent actions or schemes carried out to mislead or trick others. The term generally refers to unethical and unfair behaviors that undermine trust. Cheating or trickery involves manipulating a situation or event for one's own advantage.
Illiteracy	Ignorance	It is the state of a person lacking sufficient knowledge about a subject due to a deficiency in information or education. This term is used particularly to describe ignorance resulting from a lack of learning or experience. Ignorance generally refers to an individual's or society's absence of basic knowledge or cultural awareness in a specific area.
Fate	Doom	It is the belief that the events, circumstances, or experiences in a person's life are predetermined or guided by a higher power. Destiny is generally associated with occurrences beyond human control, and it is thought that the good or bad events encountered in life result from fate, providence, or a divine plan. The term refers to forces or inevitable outcomes that shape a person's life.

Based on the data presented in Table 1, it was observed that the explanations provided by the TDK Online Dictionary and ChatGPT exhibit both content-related and structural differences. Overall, TDK definitions tend to focus on the core meanings of concepts, producing concise, technical explanations consistent with traditional dictionary formats. In contrast, ChatGPT's explanations are generally broader, multidimensional, and contextually nuanced.

For instance, the word "resistance" is defined by TDK solely as "the ability to endure or resist", whereas ChatGPT addresses the term from both physical and psychological perspectives, also referring to the mental and emotional resilience individuals demonstrate in the face of challenges. Similarly, the concept of "determination" is defined by TDK as "the resolve to overcome obstacles in a task", while ChatGPT's explanation emphasizes perseverance and steadfastness, describing determination as the persistent effort to advance toward a goal without giving up.

The word "miserable" also demonstrates notable differences between the two sources. TDK defines it narrowly as "someone who is lonely or unfortunate", whereas ChatGPT provides a broader semantic field, including meanings such as "unusual, peculiar" as well as "someone who is materially or morally in a difficult situation".

Similarly, the term "shadow" is defined by TDK simply as "shade". ChatGPT, however, expands the explanation to include metaphorical meanings, such as "gaining strength through someone's help, protection, or support".

A similar pattern is observed with abstract and multifaceted concepts such as "right", "value", and "freedom". For example, TDK defines "freedom" as "the state of not being subject to any restriction", whereas ChatGPT contextualizes the term within social rights, intellectual liberty, and personal decision-making freedom, linking it to democratic values.

For metaphysical concepts such as "coincidence" and "fate", TDK explanations remain as technical as possible, while ChatGPT provides more expansive definitions that incorporate folk beliefs and everyday usage practices.

As observed, ChatGPT's explanations not only convey the meanings of words but also attempt to illustrate their usage within context, thereby supporting the concepts not only cognitively but also affectively. While TDK definitions primarily focus on the dictionary meaning of a concept, ChatGPT explanations adopt a learner-centered approach, linking concepts to real-life experiences and providing more explanatory and guiding content within instructional contexts.

Additionally, it was noted that some words used in the TDK explanations are not commonly used in daily language (see Table 1). These words and their corresponding TDK Online Turkish Dictionary explanations are as follows: resistance (endurance), effort (endeavor), scope (extent), victory (triumph), heritage (inheritance, bequest, estate), care (attentiveness.), fertility (abundance, plenty, prosperity, bounty), remedy (recovery), destiny (lot), tradition (tradition), recourse (remedy), and luck (omen, token of good fortune.). Moreover, although the TDK explanation of dowry gift accurately conveys its meaning, ChatGPT's explanation diverges considerably from its true sense. This indicates that the AI tool does not fully grasp this culturally embedded Turkish term. Overall, ChatGPT appears to be relatively less adequate in explaining socio-culturally specific concepts in Turkish compared to its performance with other vocabulary items.

Table 2. *Example sentences for the identified abstract words*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Neglect	"But, in the naivety of my youth, I had found minor oversights in this translation." – Yusuf Ziya Ortaç	"Neglecting health check-ups can lead to serious problems in the long term."
Complaint	"Whatever the governor did, the judge would sign off on it, and no complaints were ever heard." – Abdülhak Şinasi Hisar	"Today, I complained about the workload at my workplace."
Cost	No example.	"Buying a new computer requires a high cost."
Residents	"The season has not yet gathered all the residents of the Bosphorus." – Abdülhak Şinasi Hisar	"The residents come together during traditional celebrations."
Foreign Land	"I am not in a foreign land; exile is within me." – Kemalettin Kamu	"For years, he had gone to foreign lands for work."
Miserable	No example.	"Today, there was a strange atmosphere; neither rain was falling nor was there any sun."
Shadow	No example.	"He succeeded in this job under my shadow."

Table 2. *Example sentences for the identified abstract words (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Impression	"At first impression, he didn't seem very intelligent to me." – Çetin Altan	"I got a rather positive impression from the movie."
Strike	"He stunned the animal by delivering a severe strike to its head." – Osman Cemal Kaygılı	"He was a member of the government struck down by political coups."
Awareness	"By recording awareness in this way, neither emotions can be conveyed nor a poetic text can be created." – Erendiz Atasü	"Raising awareness about environmental issues is very important."
Right	"Karacaoğlan says, my word is right." – Karacaoğlan	"Everyone should have equal rights."
Lexicon	No example.	"The author's lexicon was very extensive."
Savings	"Who knows how many savings had darkened his heart like pitch." – Tarık Buğra	"He accumulated great savings through years of hard work."
Resistance	No example.	"The warrior showed great resistance."
Effort	"Otherwise, victory on its own would be a futile effort." – Falih Rıfkı Atay	"This success is the result of great effort and dedication."
Determination	"This vast spirit, this inexhaustible determination, is the reason for the existence of the Turkish nation." – Ruşen Eşref Ünaydın	"It was a difficult process, but we succeeded with determination."
Culture	"The Alphabet Reform is the foundation of the Turkish Cultural Reform." – Etem İzzet Benice	"Turkish culture is famous for its hospitality."
Intervention	"I was afraid he would take my words as a mere intervention." – Yakup Kadri Karaosmanoğlu	"The situation calmed down as a result of the police intervention."
Scope	"State personnel falling within the scope of the law."	"This project falls within the scope of all schools in the city."
Value	No example.	"The value of this success came at a very high price."
Consumption	No example.	"Energy consumption in the world increases every year."
Care	"She was careful to contribute to every topic with a polite voice and a word or two." – Çetin Altan	"My work was disrupted because of the care I showed him."
Stream	No example.	"Modern streams in art have become very popular in recent years."
Heritage	No example.	"He properly distributed the heritage he inherited from his family."
Intention	"But my main intention was to find out the name of his ex-lover." – Ahmet Ümit	"He had the best intention to help."
Law	No example.	"Every citizen is required to comply with the law."
Disgrace	"I simply cannot reconcile my pride with being associated with those who commit this disgrace." – Yakup Kadri Karaosmanoğlu	"Speaking behind someone's back is a disgrace."
Coincidence	"If only there were such a coincidence that I could sit and talk with this doctor for just an hour!" Memduh Şevket Esendal	"Even though we were so far away, our paths happened to coincide there by chance."
Freedom	"On the first day of his freedom, his friends at the tavern offered him friendly advice." – İhsan Oktay Anar	"Freedom is a fundamental right for every individual."
Revenge	"He was now taking his revenge by endlessly chasing birds with his one eye." – Refik Halit Karay	"Seeking revenge ruined his life."
Oath	No example.	"He took an oath that he would achieve victory."
Mercy	"Don't you have any mercy? Won't the man get into trouble if he pays this debt all at once?"	"You should show him some mercy."
Fortune	No example.	"His fortune has always been favorable."
Victory	"He had worn a red kalpak, oh / He had mounted a red horse, oh / I asked, 'Is victory far?' / He was saying, 'Here it is!" – Fazıl Hüsnü Dağlarca	"The team won the tournament with a great victory."
Wish	"Which poet could express a wish for death with such smooth and powerful language?" – İbrahim Alaaddin Gövsa	"I wish everyone a healthy year."
Fertility	"My childlike heart is free from worries / Light on faces, fertility in the fields." – Orhan Veli Kanık	"This year, they harvested great fertility from the fields."
Belief	"Especially among women, belief in superstition is widespread in these areas." – Fikret Otyam	"He lived according to his own beliefs."
Cure	"One falls into a worry for life that no cure can heal." Falih Rıfkı Atay	"The doctor recommended a good cure for me."

Table 2. *Example sentences for the identified abstract words (continued)*

Word	TDK online Turkish dictionary	ChatGPT
Remedy	"Throughout the last century, none of the attempts to rescue us from this condition has brought healing." Necip Fazıl Kısakürek	"Various plants serve as a remedy."
Luck	"They also wished each other luck and began to talk among themselves." – Memduh Şevket Esendal	"He wished him luck in his new job."
Destiny	No example.	"Our marriage was a matter of destiny."
Dowry gift	No example.	"We should pay attention to our elders' dowry gifts."
Tradition	"The poet can create a new language, but he draws the necessary strength for it from tradition." – Nurullah Ataç	"Let's not neglect traditional holiday celebrations."
Loyalty	"Wherever we expect loyalty, we encounter betrayal." – Abdülhak Şinasi Hisar	"Loyalty is an important value in relationships."
Recourse	"The recourse he offered was far from being a strong and effective measure."	"We need to find a recourse for this situation."
Torture	No example.	"That former government had subjected political prisoners to torture."
Appearance	"Young rascals are recognizable by their appearance and attire." – Memduh Şevket Esendal	"He paid great attention to his appearance."
Advice	"He listens to advice until the very end and doesn't make a sound once it's over." – Memduh Şevket Esendal	"My elder gave me very valuable advice."
Deception	No example.	"Deception in games is absolutely forbidden."
Illiteracy	"Once upon a time, in a village, there lived a man whose ignorance was legendary." – İhsan Oktay Anar	"Ignorance makes people less successful."
Fate	Death is destined for us, it does not frighten; Yet the pain of parting from the homeland is hard. – Yahya Kemal Beyatlı	"All the difficulties in your life were part of your fate."

Table 2 presents a comparative display of example sentences for the identified abstract words, provided by the TDK Online Turkish Dictionary and ChatGPT. These sentences were evaluated based on criteria such as linguistic simplicity, contextual appropriateness, ease of use, and pedagogical value. According to the findings, the example sentences generated by ChatGPT are generally short, clear, and suitable for everyday usage, thereby facilitating learners' understanding of the words in natural contexts. In contrast, the sentences in TDK are mostly drawn from literary works, often containing complex structures that may pose comprehension challenges for learners. This situation can differently affect the ability of individuals learning Turkish as a foreign language to use words correctly and functionally in context.

Moreover, for a total of 16 words listed in Table 2—such as "cost, shadow, miserable, lexicon, resistance, value, consumption, stream, heritage, law, oath, fortune, destiny, dowry gift, torture, and deception"—no example sentences were provided in the TDK. This gap may limit the teaching process, as it prevents the provision of contextualized examples that could support the learning of these words. Additionally, the fact that most examples in TDK are based on literary contexts may make it difficult for foreign language learners to grasp the basic meanings of these words. In contrast, the example sentences provided by ChatGPT illustrate the words in situations likely to be encountered in daily life, thus responding more directly to the needs of foreign language learners. Furthermore, ChatGPT's online and interactive nature allows learners to access it directly and generate real-time, contextually appropriate examples, thereby highlighting the potential of technological tools to create dynamic, learner-centered, and flexible language learning environments.

Discussion, Conclusion, and Recommendations

In this study, which aimed to examine the explanatory approaches of the TDK Online Turkish Dictionary and ChatGPT for abstract words appearing in the Yunus Emre Institute's Yedi İklim Turkish Learning Set B1-level textbook, 51 words identified by the researchers were subjected to descriptive analysis based on both TDK and ChatGPT explanation findings.

The findings obtained within the scope of the first research question reveal fundamental differences between TDK and ChatGPT in terms of meaning explanations. The TDK Online Turkish Dictionary predominantly offers short and normative definitions, generally indicating only the primary and historically established meaning of a word. These definitions are often technically and syntactically simple, conforming to the conventional

dictionary format. For example, while the word value is defined merely as “value” in TDK, ChatGPT’s explanation includes not only economic equivalents but also layers of sacrificial and emotional meaning. Similarly, the word “culture” is limited to an abstract and general definition in TDK, whereas ChatGPT provides a multidimensional explanation that also addresses the influence of culture on an individual’s thinking and behavior.

In this context, the explanations provided by ChatGPT offer significant advantages, particularly in the teaching of abstract words. Such words cannot be directly visualized and must be comprehended on a conceptual level. Because ChatGPT’s explanations are often multi-layered, contextually rich, and open to semantic expansion, they have the potential to evoke complex meaning structures in learners’ minds. For instance, instead of offering a short and precise definition like “revenge” for the word “retaliation”, ChatGPT presents details regarding its emotional, societal, and individual dimensions, thereby contributing to the recognition of the affective depth of language. Additionally, the frequent emphasis on collocations and the provision of varied contextual examples in ChatGPT explanations allow learners to see words used in multiple situations. This supports the development of B1-level foreign language learners’ ability not only to define words but also to use them appropriately in context.

The findings corresponding to the second research question demonstrate marked differences in the sampling approaches of the two tools. Most example sentences in TDK are drawn from literary texts and therefore carry historical, context-specific, and complex structures, which may make it difficult for learners of Turkish as a foreign language to comprehend the context. In contrast, example sentences generated by ChatGPT were observed to be clear, concise, and directly reinforcing meaning in everyday language. These sentences, structured to match the learner’s level, are more functional in concretizing both the formal usage and semantic dimensions of a word. For example, while the TDK example sentence for “complaint” appears in a literary context, ChatGPT provides a sentence such as “Today, I complained about the workload at my workplace,” which situates the word directly in a daily life context. Similarly, for value, which lacks an example in TDK, ChatGPT offers the sentence “The value of this success came at a very high price,” reflecting both the figurative and emotional aspects of the word and supporting learners’ comprehension.

Another notable finding is that TDK does not provide example sentences for many words. Sixteen words, including “cost, resistance, heritage, dowry gift, torture, and deception”, lack examples in TDK. This omission leaves learners without guidance on contextual usage, creating a significant gap in the instructional process. In contrast, ChatGPT generates sentences suitable for each word and aligned with learning objectives, functioning as a pedagogical tool in the concretization of abstract concepts. The examples for words such as “revenge, freedom, and law” reflect not only individual meanings but also social functions, demonstrating that AI-based tools can support not only language instruction but also affective objectives, including value transmission and social awareness.

Consequently, ChatGPT’s example sentences can be considered more effective in facilitating learners’ comprehension, contextual awareness, and practical usage of words, as the tool provides important cues on how abstract words may be employed in different contexts (Yıldız, 2023). This supports learners in not merely recognizing words but also producing and understanding them appropriately in context. Literature emphasizes that vocabulary instruction extends beyond basic meaning knowledge and is directly related to academic achievement and communicative competence (Alsafi, 2023).

Indeed, Kaya Ülker (2024) highlighted foreign students’ need for vocabulary in academic contexts, emphasizing the necessity of developing vocabulary for successful undergraduate and graduate education. Similarly, Karamanoğlu and Bozpolat (2024) noted that the richness and multi-layered structure of Turkish, especially the frequent use of metaphorical, polysemous words, idioms, and proverbs, poses specific challenges in teaching it as a foreign language. Studies generally indicate that vocabulary-related difficulties in teaching Turkish as a foreign language may negatively affect learners’ motivation and hinder the development of linguistic competencies (Baş, 2021; Er et al., 2012).

Within this framework, the findings of this study suggest that AI-based tools offering individualized learning opportunities—particularly ChatGPT—can serve as a strong alternative in the vocabulary teaching process. ChatGPT’s flexible, context-sensitive, and multidimensional explanations allow learners both to deepen their

vocabulary and to personalize their meaning-making processes. Integrating such tools as a complement to traditional instructional materials can enhance the effectiveness and motivation of the language learning process. Interactive activities diversify the learning process and encourage active learner engagement. Moreover, ChatGPT's provision of definitions, pronunciation guides, and example sentences creates a cost- and time-efficient learning environment (Haque & Li, 2024).

Abstract words require greater cognitive effort for comprehension compared to concrete words (Hiebert et al., 2019; Oliveira et al., 2013). ChatGPT's explanations help learners form semantic schemata in their minds, facilitating the understanding of abstract vocabulary. Through detailed explanations and example sentences that enable mental visualization, the tool provides essential support, especially for individuals learning Turkish as a foreign language. However, some explanations by ChatGPT do not fully capture cultural context. Words such as "dowry gift, destiny, and fortune", which carry deep cultural connotations, are sometimes defined superficially and without sufficient contextualization.

This highlights that for linguistic elements with strong cultural content, AI-based explanations alone are insufficient, and traditional, culturally embedded resources remain indispensable. Therefore, AI-supported tools, while providing substantial assistance in vocabulary teaching, should be used alongside complementary resources, especially for transmitting culturally specific concepts. This finding underscores the need for careful selection of technological tools in pedagogical contexts and their integration into multi-layered instructional strategies.

Despite some cultural limitations, ChatGPT's explanations contribute significantly to learners' meaning-making processes, both cognitively and affectively. In this respect, the tool transitions from being merely an information provider to a pedagogical support that aids in constructing meaning. Its explanations encompass affective and contextual dimensions that reinforce the retention of meaning (Neuman, 2024). By including situationality, usage context, and objectivity as distinguishing features, ChatGPT strengthens learners' mental representations of abstract concepts (Imran & Almusharraf, 2024). These qualities make ChatGPT a valuable resource for classroom applications, enabling teachers—particularly those teaching Turkish as a foreign language—to integrate its explanatory approaches into their instruction and develop long-lasting learning strategies. Furthermore, affective explanations can strengthen learners' connection with vocabulary, supporting both comprehension and accurate contextual usage (Yang, 2025).

In contrast, dictionary entries that provide only synonyms, antonyms, or near equivalents are often insufficient for foreign language learners. Such definitions may fail to generate clear cognitive understanding, particularly for abstract or polysemous words. Therefore, words should be supported with learner-level appropriate, analytical, and contextual examples (Karadavut & Kardaş, 2025). Although the TDK Turkish Dictionary remains a primary reference for Turkish, previous studies emphasize the need to revise its definitions to better address foreign learners' needs (Özmen, 2016). Considering the limitations of traditional dictionaries, AI-based dictionaries should be evaluated as complementary resources.

Comparisons between the TDK Online Turkish Dictionary and ChatGPT in this study reveal that each resource serves different purposes and functions. The findings provide concrete insights regarding which dictionary may be more suitable for specific learning objectives. TDK sources are preferred when formal definitions, etymology, grammatical categorization, or pronunciation examples are required. Conversely, for idiomatic, abstract, figurative, or context-based usage examples, for developing individualized learning plans, and for enhancing foreign language learners' linguistic awareness, AI-based tools like ChatGPT are highly functional (Çakmak, 2025; Tekeli & Yeşil, 2024). These tools can be used to support dictionary functions and individualize the learning process in teaching Turkish as a foreign language. Additionally, they provide a motivating and instructional environment with guiding explanations (Jalambo et al., 2025; Timms, 2016). Thus, digital tools in language teaching should be designed to facilitate not only information provision but also meaning construction and incorporation of cultural contexts.

This study has certain limitations. First, it is restricted to a B1-level textbook, limiting the generalizability of the findings. Moreover, only text analysis was employed, without data on learners' actual usage experiences. Consequently, the effects of ChatGPT explanations on vocabulary learning should be further investigated

through experimental studies involving larger samples and combined quantitative and qualitative methods. Another limitation is the inherent non-comparability of TDK and ChatGPT. These tools are based on different structures and functions, with one being an institutional dictionary and the other an AI language model generating content according to user queries. The comparison in this study is limited to the explanation of word meanings. Despite these ontological limitations, the distinct differences in meaning explanations offered by both tools are sufficient to provide meaningful insights.

ADIYAMAN UNIVERSITY Journal of Educational Sciences

dergipark.org.tr/tr/pub/adyuebd Cilt 16, Sayı 1, Haziran 2026, Sayfa 1-41 ISSN: 2149-2727

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Soyut Sözcük Açıklamaları Açısından TDK ve ChatGPT'nin Karşılaştırılması

Tuğçe Yarıcı[1] Demet Kardaş[2]

Makale Bilgisi

Anahtar Kelime
Soyut sözcük öğretimi,
Sözlük kullanımı,
Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi,
Yapay zeka.

Yükleme: 23.04.2025
Kabul: 29.09.2025
Yayın: 30.06.2026

Araştırma Makalesi

DOI: 10.17984/adyuebd.1682303

Özet

Bu çalışmanın amacı, Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe Öğrenim Seti B1 düzeyi ders kitabında bulunan soyut sözcüklerin, Türk Dil Kurumu (TDK) Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü ile ChatGPT isimli yapay zekâ destekli araç tarafından açıklanma biçimlerini değerlendirmek ve bu açıklamaların dil öğrenicilerine sunduğu potansiyel katkıları ortaya çıkarmaktır. Araştırma kapsamında, nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmış; 58 okuma parçası taranarak 51 soyut sözcük seçilmiştir. Bu sözcüklerin her biri hem TDK hem de ChatGPT'de sorgulanarak tanım ve örnek cümleler bakımından karşılaştırılmıştır. Veriler, betimsel analiz tekniğiyle; anlam derinliği, bağlam sunumu, kültürel yeterlilik, örnek kullanımların varlığı ve öğretici değer başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bulgular, TDK'nin kısa, teknik ve yer yer arkaik ifadelerle açıklama sunduğunu; buna karşılık ChatGPT'nin daha kapsamlı, açıklayıcı, kültürel bağlamlara duyarlı ve pedagojik açıdan zengin açıklamalar sağladığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak bu çalışma; yapay zekâ destekli araçların, özellikle soyut kavramların öğretiminde etkili bir destek aracı olarak kullanılabileceğini göstermekte ve dil öğretiminde bu teknolojilerin bilinçli entegrasyonunu vurgulamaktadır.

Giriş

Sözcükler bir dile ait ses dizimsel yapı ve söyleyiş özelliklerini, milletlerin bilgi birikim hafızasını, kültürünü ve yaşantılarından izleri taşıyan ses birlikleridir. Bu yönüyle sözcükler, yalnızca dil bilgisel unsurlar olarak değil, aynı zamanda sosyokültürel boyutlarıyla da kültürel kimliğin taşıyıcıları olarak öne çıkar. Nitekim sözcükler, bir dilin yapısını yansıtan temel birimler olmanın ötesinde, toplumların kolektif hafızasını ve tarihsel birikimini yansıtan kültürel ögeler olarak değerlendirilmelidir (Karadüz & Yıldırım, 2011). Etkili iletişim kurmak için öğrenicilerin sözcük dağarcığını genişletmeleri gerekir; çünkü sözcük dağarcığı dört dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazmanın temelini oluşturur (Panjaitan & Siahaan, 2024). Sözcük bilgisi, bir dili edinme ve o dilde ustalaşmada önemli bir unsur olmakla beraber etkili iletişimi önemli ölçüde etkiler. Yeterli sözcük bilgisi düzeyi metinlerin anlaşılmasına katkı sunar, daha fazla okuma deneyimini olanak tanır ve sözcük dağarcığının gelişmesini olumlu şekilde etkiler (Chiriac, 2020).

Sözcüklerin bireyin zihinsel ve dilsel gelişimindeki kritik rolü, onların anlam yapılarının çözülmesini de zorunlu kılmaktadır. Nitekim dilin bünyesinde bulunan sözcükler, herhangi bir nesnenin veya nesneler bütününün anlamını soyut veya somut olarak karşılar (Karatay, 2007). Somut kavramlar, aynı dil birliğinden kimselerin zihninde belirli bir görüntü veya tasarım oluşturur (Aksan, 1999, s. 14; Korkmaz, 1992, s. 135-139). Soyut kavramlar ise dış dünyaya ait göndergesi doğrudan gösterilemeyen ve görülemeyen zihinsel biçimlerdir. Bu tür

Sorumlu Yazar[1]: Tuğçe Yarıcı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Türkiye, tugcee.yarici@gmail.com
Yazar[2]: Demet Kardaş, Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Türkiye, demetkardas@gmail.com

dil göstergeleri, kendilerini oluşturan gösteren-gösterilen ilişkisinde, gösterilenleri beş duyu organıyla algılanamayan ancak alıcının eski bilgileri içinde varsa, iletişim değeri taşıyabilen göstergelerdir (Karaağaç, 2013).Varlığı düşünce yoluyla kabul edilen ve söylendiği zaman zihinde belirli bir görüntü veya tasarım oluşturmayan soyut kavramlar ancak dil aracılığıyla başkalarına aktarılabilirler(Aksan, 1999, s. 14; Korkmaz, 1992, s. 135-139). Kısacası varlığın kendisi olmayan her şey, var oluş içinde yer almayan bir saymaca, bir soyutlamadır. Soyut kavramı, beş duyu organıyla algınamayan birimlerin sıfatı olarak karşılık bulur (Karaağaç, 2013).

Öğrenici, metinde soyut ifadelerle karşılaştığında, bu ifadeleri anlamakta ve yorumlamakta güçlük çekebilir; bu da onu farklı kaynaklara başvurmaya yönlendirebilir (Schwanenflugel & Stowe, 1989). Bu durum, öğrenicinin motivasyonunu olumsuz etkileyebileceği gibi iletişim sürecinde aksamalara da neden olabilir (Ahmet, 2021). Çünkü bir sözcüğün anlamını zihninde netleştiremeyen birey, o sözcüğü günlük yaşamda farklı bağlamlarda gerek temel gerekse mecaz anlamlarıyla doğru biçimde kullanmakta zorlanabilir.Alan yazındaki öğretme deneyimleri ve deneysel bulgular da bu durumu desteklemektedir. Heltai (1996), soyut anlam taşıyan sözcüklerin öğreniminin, somut anlamlı sözcüklerin öğrenimine kıyasla çok daha zor olduğunu belirtir. Somut sözcükler, gerçek dünyada doğrudan karşılıklarının bulunması ve görsel materyallerle desteklenebilmesi sayesinde öğrenicinin zihninde daha kolay kavramsallaştırılabilir (Barcroft, 2015). Buna karşın soyut sözcüklerin öğretiminde yalnızca görseller yetersiz kalmakta; tanımlayıcı cümleler, benzetmeler ve zihinsel canlandırma gibi ek stratejilere başvurulması gerekmektedir (Kara Özkan, 2020). Dolayısıyla soyut sözcüklerin öğretimi öğretim yöntemlerinin çeşitlendirilmesini ve öğrenme materyallerinin daha özenli biçimde yapılandırılmasını gerektiren özel bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Sözcük öğretimindeki bu güçlükler, özellikle yabancı dil öğreniminde daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Öğreniciler, genellikle sınırlı sözcük dağarcığına sahip olmaları, çok anlamlı sözcükleri karıştırmaları ya da yazılı anlatımın yapısal özelliklerini kavramada zorlanmaları gibi etkenler nedeniyle, yeni bir dil öğrenme sürecine karşı isteksizlik geliştirebilmektedirler. Bu bağlamda, sözlükler öğrenme sürecinde önemli bir destek aracı olarak işlev görmekte, öğrenicilerin karşılaştıkları zorlukların hafifletilmesine katkı sağlamakta ve öğretmenler için pedagojik strateji belirlemede tamamlayıcı bir kaynak niteliği taşımaktadır (Ezeh vd., 2022). Sözlükler, öğrenicilerin eğitmenlerden bağımsızlaşarak yabancı dil öğrenmesinde önemli rol oynar (Khalifa, 2021). Bu özerklik, öğrenicilerin kendi öğrenme süreçlerini daha etkin biçimde yönetmelerine, ihtiyaç duydukları bilgilere anında ulaşmalarına ve dilsel farkındalıklarını geliştirmelerine olanak tanır (Najeeb, 2013). Özellikle bağlam temelli öğrenme ortamlarında sözlük kullanımı, öğrenicilerin kelime anlamlarını yalnızca ezberlemeleri değil aynı zamanda farklı kullanımlarını da kavramaları açısından önemli bir avantaj sağlar (Godwin-Jones, 2018). Bu durum, öğrenicilerin dilsel yeterliliklerini ve eleştirel düşünme becerilerini destekleyerek daha kalıcı ve derinlemesine bir öğrenme sürecine katkı sunar.

Bu bağlamda, sözcük öğretiminde karşılaşılan zorlukların aşılmasında sözlük kullanımı temel bir araç olarak öne çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar, öğrenicilerin sözlüklerde yer alan çeşitli örneklere maruz kalmalarının, anlamlandırma süreçlerini kolaylaştırdığını ve bağlam içinde sözcük kullanım becerilerini geliştirdiğini göstermektedir (Orlando, 2023). Sözlükler, yeni bir dil öğrenen herkes için yararlı ve çok önemli bir öğrenme aracı olarak kabul edilmiştir. Ancak sözlüğü etkili bir şekilde kullanabilmek okuma ve yazma yeteneği veya temel sözcük bilgisi gibi belirli becerileri gerektirir (Adamış, 2002). Bu nedenle sözlük kullanım becerisi, öğretim sürecinde gelişime açık ve pedagojik olarak desteklenmesi gereken bir yön olarak ele alınmalıdır.

Bu noktada, öğrenicilerin kendi öğrenme süreçlerinin sorumluluğunu üstlenmeleri, etkili sözlük kullanımını teşvik eden bir unsur hâline gelmektedir. Yabancı dil öğretiminde yapılandırmacı yaklaşımın en önemli yansımalarından biri, öğrenicinin özerk bir birey olarak kabul edilmesidir. Bu yaklaşım çerçevesinde, sahip olunan dil bilgisi yetkinliği, uygulamaya dönük bilgi ve beceri anlamına gelen “know-how” kavramı ile açıklanmakta; öğrenici ise kendi öğrenmesini yöneten, bilinçli kararlar alabilen ve özfarkındalığa sahip birey olarak değerlendirilmektedir (Marello vd., 2021). Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde sözlüklerin öğrenicilerin yabancı dilde sözcük öğrenme süreçlerini bireyselleştirme yönünde önemli katkılar sunduğu görülmektedir. Böylece öğrenici, yalnızca bilgiye ulaşmakla kalmamakta aynı zamanda kendi öğrenme stratejilerini geliştirerek sürece daha aktif katılım sağlamaktadır.

Günümüzde birçok alanda vazgeçilmez hâle gelen yapay zekâ teknolojileri, dil öğrenme süreçlerinde de etkin biçimde kullanılmaktadır (Kostka & Toncelli, 2023). Özellikle yazma eğitimi bağlamında; yazma pratiği yapma,

yazılı üretimlerin değerlendirilmesi ve otomatik geri bildirim sağlama gibi işlevlerde yapay zekânın sunduğu olanaklardan yararlanılmaktadır (Dilenschneider & Horness, 2023). Bu teknolojik gelişmeler, öğrenicilerin sözcük öğrenme süreçlerini daha yakından izlemelerine, kendi gelişimlerini değerlendirmelerine ve ihtiyaçlarına uygun kaynaklara anında erişmelerine imkân tanımaktadır (Gee & Hayes, 2011). Dolayısıyla öğreniciler yalnızca basılı sözlüklerin sunduğu bilgiyle sınırlı kalmadan dijital ve yapay zekâ destekli araçlar sayesinde daha kapsamlı, etkileşimli ve kişiselleştirilmiş dil öğrenme deneyimleri yaşayabilmektedirler (Ngo, 2024).

Yapay zekâ temelli araçların, özellikle dil öğrenim süreçlerinde sunduğu olanaklar gün geçtikçe daha fazla dikkat çekmektedir. Nitekim ChatGPT gibi büyük dil modelleri, yalnızca bilgi arama ya da metin üretme gibi işlevleriyle değil; aynı zamanda öğrenci etkileşimini artırıcı dinamik yapısıyla da öne çıkmaktadır (Mabuan, 2024; Satir & Korucu, 2023). ChatGPT, dil öğrenicilerine sözcüklerin anlamlarına ulaşmanın ötesinde bu sözcüklerin farklı bağlamlarda kullanım biçimlerine, örnek cümlelerle desteklenmiş açıklamalarına ve hikâyeleştirme yoluyla yapılan somutlaştırmalara erişim imkânı sunmaktadır. Dolayısıyla, geleneksel sözlüklerin sınırlı kalabileceği bazı alanlarda, yapay zekâ tabanlı uygulamalar daha zengin ve bağlama duyarlı içerikler sunarak sözcük öğrenimini destekleyebilmektedir (Yıldız, 2023). Bu durum, özellikle soyut sözcüklerin öğretiminde önemli bir fark yaratma potansiyeli taşımaktadır.

Somut sözcükler, öğrenenin zihninde gösterge olarak karşılık bulmaktadır(Kara Özkan, 2020). Öte taraftan dil öğrenicileri açısından soyut sözcükler, niteliği gereği algılanması güç olan kavramlardır (Belet vd., 2015; Yaman, 2024). Soyut dil, söylemde temel anlamı ve erişebilirliği engelleyebilir. ChatGPT, bireylerin somut dilden soyut dile geçişlerine yardımcı olması özelliği sebebiyle soyut sözcük öğretiminde kullanılabilir. Bu yardımcı işlevi sayesinde ChatGPT, öğretim kavramlarının netleştirilmesine katkı sunarak etkili iletişim ve öğrenme stratejilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynar (Garcia-Varela vd., 2025).

Bu çalışmanın amacı, Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe Öğrenim Seti B1 düzeyi ders kitabında bulunan soyut sözcüklerin, Türk Dil Kurumu (TDK) Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü ile ChatGPT dijital araçları tarafından açıklanma biçimlerini değerlendirmek ve bu açıklamaların dil öğrenicilerine sunduğu potansiyel katkıları ortaya çıkarmaktır. Bu doğrultuda aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranacaktır:

TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü ve ChatGPT, Yedi İklim Türkçe Öğrenim Seti B1 düzeyinde yer alan soyut sözcükleri nasıl açıklamaktadır?

TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü ve ChatGPT, soyut sözcükleri açıklarken nasıl örnek cümleler sunmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli / Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman (metin) analizi yöntemiyle yürütülmüştür. Doküman analizi, incelenen olgu ya da kavramlarla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesi ve bu bilgiler doğrultusunda yeni bir bütünlük oluşturulması sürecidir (Creswell, 2002). Bu yöntemin önemli avantajları arasında, katılımcıların önem verdiği verilere ulaşabilme imkânı, kullanılan dilin açık ve anlaşılır olması hâlinde analiz sürecinin verimliliğinin artması ve yazılı belgelerin tekrar erişilebilir olması sayesinde araştırmacıya zaman kazandırması yer almaktadır (Creswell & Creswell, 2021). Bu yönüyle doküman analizi, dil öğretimi gibi yazılı materyallerin merkezî rol oynadığı alanlarda oldukça işlevsel bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Veri Toplama Araçları/ Teknikleri

Araştırmanın uygulama aşamasında, Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan, Yedi İklim B1 düzeyi Türkçe ders kitabında yer alan okuma parçalarının tamamı araştırmacılar tarafından taranarak soyut sözcükler belirlenmiştir. Bu süreçte, toplam 58 okuma parçası incelenmiş ve bunlarda yer alan 155 adet soyut sözcük belirlenerek liste hâline getirilmiştir. Her bir sözcük için öncelikle TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğünün arama çubuğu kullanılarak sözcüğün tanımına ulaşılmıştır. TDK'de yer alan sözcüklerin birinci anlamı, yani temel anlamlarına ilişkin açıklamalar dikkate alınmıştır. Aynı sözcükler için yapay zekâ destekli bir araç olan ChatGPT'de ise "... sözcüğünün temel anlamı nedir?" ifadesiyle sorgulama gerçekleştirilmiş ve verilen yanıtlar kaydedilmiştir.

Karşılaştırması yapılacak soyut sözcüklerin seçiminde uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşüne başvurulan uzman aynı zamanda bu çalışmanın yazarlarındandır ve daha önce yurt dışında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi görevinde bulunmuştur. Türkçe öğretimi sürecinde bu çalışmada incelenen YEE Yedi İklim B1 düzeyi Türkçe ders kitabını ders materyali olarak kullanan uzman, öğrenicilerin öğrenmekte zorluk yaşadığı sözcüklerle ilgili bilgi ve deneyime sahiptir.

Bu çalışmada, soyut sözcüklerin belirlenmesinde temel ölçüt,sözcük karşılığının beş duyu organının hiçbiriyle saptanamamasıdır. Sözcüğün anlamsal özellik açısından soyut özellik taşıması, dış dünyaya ait göndergesi doğrudan gösterilemeyen ve görülemeyen zihinsel biçim (Karaağaç, 2013) olması yönüyle açıklanmıştır.

Verilerin Analizi / Çözümlenmesi

Bu araştırmada elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kapsamında çözümlenmiştir. Doküman analizi sürecinde, Yunus Emre Enstitüsü'nün Yedi İklim Türkçe Öğrenim Seti B1 düzeyi Türkçe ders kitabında yer alan 58 okuma parçası incelenerek belirlenen toplam 51 adet soyut sözcük, içerik çözümlemesine tabi tutulmuştur. Araştırmanın analiz süreci iki aşamalı olarak yürütülmüştür: Birinci aşamada her bir soyut sözcüğün TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğündeki temel anlam açıklamaları, ikinci aşamada ise aynı sözcüklerin ChatGPT tarafından verilen temel anlam açıklamaları incelenmiştir. Bu iki kaynak tarafından sunulan açıklamalar, içerik ve bağlam açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi esas alınarak her bir sözcüğün TDK ve ChatGPT açıklamaları; içerik bakımından anlam derinliği, bağlam sunumu, kültürel yeterlilik, örnek kullanımların varlığı ve öğretici değer gibi temalar altında incelenmiştir. Anlam derinliği, tanımın kavramsal genişliğini ve açıklayıcılığını; bağlam sunumu, tanımın bir kullanım durumuyla ilişkilendirilip ilişkilendirilmediğini; kültürel yeterlilik, özellikle kültürel yüklülüğü yüksek sözcüklerde açıklamanın yerel bağlamı ne ölçüde yansıttığını; örnek kullanım sözcüğün cümle içinde somutlaştırılıp somutlaştırılmadığını; öğretici değer ise tanımın öğrenici açısından anlaşılabilirlik düzeyini ve dil öğretimindeki işlevselliğini değerlendirmeye yönelik alt kriterleri kapsamıştır.

Etik Bildirim

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: Yazarların beyan edeceği bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkısı: 1. Yazar: Verilerin toplanması ve analizi, Çalışmanın raporlanması 2. Yazar: Çalışmanın tasarlanması, giriş, yöntem ve tartışma kısımlarının yazılması

Bulgular

Bu bölümde, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim B1 düzeyi Türkçe ders kitabında yer alan soyut sözcüklerin TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü ve ChatGPT'de nasıl açıklandığına dair elde edilen veriler sunulmuştur. Analiz kapsamında her iki kaynaktan alınan açıklamalar anlam açıklığı, bağlamsal yeterlilik ve öğretici değer açısından karşılaştırılmıştır. Tablo 1, seçilen soyut sözcüklerin TDK ve ChatGPT tarafından sunulan temel anlam açıklamalarını göstermektedir. Her iki kaynağın tanımları, açıklayıcılık ve öğreniciye hitap etme açısından değerlendirilmiştir.

Tablo 1 *Tanımlanan soyut sözcükler ve açıklamaları*

Sözcük	TDK Çevrim İçi Sözlük	ChatGPT
İhmal	Gereken ilgiyi göstermeme, önem vermeme; boşlama, savsaklama, savsama.	Bir işin veya sorumluluğun gerektiği şekilde yapılmaması, göz ardı edilmesi veya önemsenmemesi anlamına gelir.
Şikâyet	Hoşnutsuzluk belirten söz veya yazı; yakınma.	Hoşnutsuzluk, rahatsızlık veya memnuniyetsizlik duyulan bir durum veya konu hakkında başkalarına ifade edilen yakınma veya sitemdir. Şikâyet, genellikle bir sorunun çözülmesi amacıyla yapılır ve bu sorunlar kişisel, toplumsal veya profesyonel hayattan kaynaklanabilir.
Maliyet	Üretimde bir mal elde edilinceye değin harcanan değerlerin toplamı.	Bir ürünün veya hizmetin üretimi, sağlanması veya elde edilmesi için yapılan harcamaların toplamıdır. Maliyet, bir şeyin üretimi veya temin edilmesi sürecinde katlanan tüm ekonomik yükümlülükleri ifade eder.
Ahali	Bir memleket, şehir veya semtte oturanların, yaşayanların hepsi.	Bir köy, kasaba, mahalle veya belirli bir bölgedeki yaşayan halk veya nüfus anlamına gelir. Genellikle küçük yerleşim yerlerinde yaşayan toplulukları tanımlamak için kullanılır.
Gurbet	Doğup yaşanılmış olan yerden uzak yer; gurbetlik.	Kişinin doğup büyüdüğü yerin dışında, yabancı bir yerde yaşaması veya çalışması durumu anlamına gelir. Aynı zamanda, vatan veya memleketin dışında olmak, özlem duyulan bir yerden uzak kalmak anlamında da kullanılır. Gurbet, genellikle bir kişinin zorunluluk veya başka sebeplerle memleketinden uzak kalması durumunda hissettiği yalnızlık ve özlem duygusunu ifade eder.
Garip	Kimsesiz, zavallı olan.	Genellikle tuhaf, alışılmadık, yabancı veya beklenmedik bir durumu tanımlar. Bir şeyin ya da kişinin sıra dışı, normalden farklı veya anlaşılması güç olması durumunda kullanılır. Ayrıca "garip" kelimesi, bir kişinin maddi veya manevi olarak zor durumda, biçare olduğu anlamında da kullanılabilir.
Saye	Gölge.	Bir kişinin gölgesi veya yardım, destek anlamında kullanılan bir kelimedir. Genellikle birinin, başka birine verdiği koruma veya rehberlik anlamında da kullanılır. "Saye" kelimesi, birinin yardımıyla veya desteğiyle güç bulmak ya da korunmak durumunu ifade eder.
İzlenim	Bir durum veya olayın duyular yolu ile insan üzerinde bıraktığı etki; intiba.	Bir olay, durum veya kişiden duyularla elde edilen genel etki veya düşünceyi ifade eder. Bir şeyin zihinde bıraktığı iz veya etkidir. Genellikle bir gözlem veya deneyim sonrası ortaya çıkan, kişisel bir algı veya düşüncedir.
Darbe	Vücut üzerine bir cisimle yapılan sert vuruş.	Genellikle ani ve şiddetli bir müdahale veya vurma anlamına gelir. En yaygın anlamı, bir hükümetin veya yönetimin zorla devrilmesi amacıyla yapılan askeri veya politik müdahaledir.
Farkındalık	Farkında olma durumu.	Kişi veya topluluğun çevresindeki olayları, durumları veya kavramları bilinçli bir şekilde algılaması ve bunlar hakkında duyarlı olması durumudur.

Tablo 1 *Tanımlanan soyut sözcükler ve açıklamaları (devamı)*

Sözcük	TDK Çevrim İçi Sözlük	ChatGPT
Hak	Doğru, gerçek.	Bir kişinin sahip olduğu yasal, ahlaki veya doğal bir özgürlük veya yetkiyi ifade eder. Her bireyin, toplumda belirli bir düzende ve eşitlik çerçevesinde sahip olduğu haklar vardır. Bu haklar, örneğin yaşam hakkı, özgürlük hakkı, eğitim hakkı gibi temel insan haklarıyla ilgili olabilir. Ayrıca, bir kişinin adaletli bir şekilde sahip olduğu veya ulaşabileceği şeyler de hak olarak kabul edilir. Hukuki anlamda ise, hak, bir kişinin yasal düzen içerisinde savunabileceği bir talep veya çıkar anlamına gelir.
Dağarcık	Meşin torba.	Bir kişinin sahip olduğu kelimeler, bilgiler ve deneyimler gibi zihinsel birikimlerin tümüne verilen isimdir. Dil öğretiminde, bir bireyin kelime bilgisi veya dilsel becerilerinin gelişimiyle ilgili olarak da kullanılır. Genel anlamda, dağarcık, bir kişinin hafızasında yer alan ve çeşitli durumlar için kullanılabilecek bilgi ve kavramların toplamıdır. Bu terim, aynı zamanda bilgi birikimi veya kültürel miras anlamında da kullanılabilir.
Birikim	Birikme, bir yerde toplanıp yığılma.	Zaman içinde bir araya gelen, toplanan ve biriktirilen şeylerdir. Bu, maddi veya manevi olabilir. Maddi birikim, genellikle para, mal veya mülk gibi değerlerin zamanla birikmesi anlamına gelir. Manevi birikim ise, bilgi, deneyim, tecrübe ve kültürel değerler gibi soyut unsurların bir araya gelmesi anlamına gelir. Birikim, bir kişinin sahip olduğu değerli birikimler veya kazançlar olarak da tanımlanabilir ve kişinin gelişiminde önemli bir rol oynar.
Direnç	Dayanma, karşı koyma gücü; dayanırlık, mukavemet.	Bir kişinin veya bir şeyin zor bir duruma, baskıya, engellere veya olumsuz koşullara karşı gösterdiği karşı koyma gücü ve dayanıklılığını ifade eder. Ancak daha yaygın olarak, insanlar için direnç, zorluklar karşısında yılmama, mücadele etme ve karşılaştıkları engelleri aşma çabası anlamında kullanılır. Bu, bir kişinin zihinsel veya duygusal dayanıklılığını da kapsayabilir.
Çaba	Herhangi bir işi yapmak için ortaya konan güç, zorlu, sürekli çalışma; gayret, ceht.	Bir amaca ulaşmak veya bir hedefi gerçekleştirmek için harcanan enerji, emek ve gayreti ifade eder. Bir işin veya görevin yerine getirilmesi için gösterilen yoğun uğraş ve çaba, kişinin o işi başarmak için sarf ettiği tüm gayreti kapsar.
Azim	Bir işteki engelleri yenme kararlılığı.	Bir hedefe ulaşmak için karşılaşılan zorluklara rağmen kararlılıkla ve ısrarla gösterilen çaba ve iradedir. Azim, pes etmeden, sürekli olarak hedefe doğru ilerlemeyi ifade eder.
Kültür	Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin.	Bir toplumun veya bireylerin zaman içinde geliştirdiği, paylaştığı değerler, inançlar, gelenekler, normlar, dil, sanat, hukuk, ahlak ve diğer toplumsal alışkanlıkların tümünü ifade eder. Kültür, bireylerin ve toplumların düşünme, hissetme ve davranış biçimlerini şekillendirir.

Tablo 1. *Tanımlanan soyut sözcükler ve açıklamaları (devamı)*

Sözcük	TDK Çevrim İçi Sözlük	ChatGPT
Müdahale	Karışma.	Bir durumu değiştirmek, düzeltmek veya etkileyebilmek amacıyla yapılan müdahale, müdahale etme eylemi olarak tanımlanır. Başka bir deyişle, bir kişinin veya bir grup insanın bir olaya, duruma veya sürece dışarıdan dâhil olup, onu etkileme, yönlendirme ya da çözüm getirme amacı taşıyan eylemidir.
Kapsam	Bir şeyin içinde bulunan veya içine aldığı ögelerin bütünü; şümul.	Bir şeyin içine aldığı alan, konu veya sınırlar anlamına gelir. Genellikle bir şeyin ne kadar geniş bir çerçeveye sahip olduğunu, hangi unsurları kapsadığını belirtmek için kullanılır. Kapsam, bir plan, proje, faaliyet veya konunun içerdiği öğelerin toplamını ifade eder.
Bedel	Fiyat.	Bir şeyin karşılığı olarak ödenen para, değer veya karşılık anlamına gelir. Bir mal veya hizmetin edinilmesi için verilen ücret veya emek, bedel olarak tanımlanır. Bedel, bir şeyin değerini belirleyen ve o şeyin alınması, yapılması veya elde edilmesi için ödenmesi gereken bir karşılık olarak da kullanılabilir. Ayrıca, bedel, bazen bir şeyin elde edilmesi için yapılan fedakârlık veya çaba anlamında da kullanılabilir.
Tüketim	Tüketmek işi.	Bir mal veya hizmetin kullanılması, harcanması veya bitirilmesi anlamına gelir. Ekonomik bağlamda, tüketim, bireylerin veya toplumların ihtiyaçlarını karşılamak için ürünleri satın alıp kullanmaları sürecini ifade eder. Tüketim, üretim süreçlerinin karşısında yer alır ve ekonomik faaliyetlerin önemli bir parçasıdır. Tüketim, yemek yemek, enerji kullanmak, giyim almak veya eğlenceye yönelik hizmetlerden faydalanmak gibi çeşitli şekillerde olabilir.
Özen	Bir işin elden geldiğince iyi olması için gösterilen çaba; itina, ihtimam.	Bir işin, davranışın veya eylemin titizlikle, dikkatli ve özenli bir şekilde yapılması anlamına gelir. Bir şeye özen göstermek, ona gereken değeri vererek, en iyi şekilde yapmak, dikkatli ve özenli bir yaklaşım sergilemektir. Özen, genellikle bir işin kusursuz ve kaliteli yapılması için gösterilen dikkat ve çaba ile ilişkilidir. Ayrıca, başkalarına karşı da nazik ve saygılı olmayı, onların ihtiyaçlarına duyarlı olmayı ifade edebilir.
Akım	Akmak işi.	Bir şeyin belirli bir yönde hareket etmesi veya gelişmesi durumunu ifade eder. Genellikle bir fikrin, düşüncenin, sanatın veya kültürün yayılması ve etkisini anlatan bir terim olarak kullanılır. Örneğin, bir sanat akımı, belirli bir dönemde ve bölgede ortaya çıkan ve birçok sanatçıyı etkileyen bir sanat tarzını tanımlar. Akım, aynı zamanda toplumsal veya politik hareketlerde de belirli bir düşünce veya eylem akışını ifade edebilir.

Tablo 1. *Tanımlanan soyut sözcükler ve açıklamaları (devamı)*

Sözcük	TDK Çevrim İçi Sözlük	ChatGPT
Miras	Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet; kalıt, bırakıt, tereke.	Bir kişinin ölümünden sonra geriye bıraktığı mal, mülk, haklar, değerler veya kültürel öğelerin varislere veya mirasçılara geçmesidir. Miras, genellikle bir kişinin sahip olduğu maddi varlıkların (para, taşınmazlar, eşyalar) yanı sıra, manevi değerler, gelenekler, bilgeler ve kültürel birikimleri de kapsar. Hukuki anlamda, miras, bir kişinin yasal olarak belirlediği kişilere veya kanuni mirasçılara bırakılan varlıklardır.
Niyet	Bir şeyi yapmaya önceden karar verme; düşünce, endişe.	Bir kişinin belirli bir amacı gerçekleştirmek için düşündüğü veya planladığı eylem ya da davranışa yönelttiği içsel karar veya istektir. Niyet, bir hedefe ulaşmak için duyulan istek, arzu veya amaç doğrultusunda yapılan zihinsel hazırlığı ifade eder. Kişinin bir şey yapmayı istemesi, bir amaca ulaşmayı planlaması veya bir konuda hareket etmeyi düşünmesi niyet olarak tanımlanır.
Kanun	Yasa.	Bir toplumda belirli bir düzenin sağlanması amacıyla devlet tarafından çıkarılan, yazılı ve genel geçerliliği olan kurallar bütünüdür. Kanunlar, toplumsal yaşamın düzenlenmesi, hakların korunması ve adaletin sağlanması için belirli davranışları düzenler ve yaptırımlar uygular. Hukuki anlamda kanun, yasa olarak da adlandırılır ve devletin en üst düzeydeki düzenleyici ve yaptırım gücüne sahip kuralları ifade eder.
Ayıp	Toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış.	Toplumsal normlara, ahlaki değerlere veya kültürel geleneklere aykırı, hoş karşılanmayan veya utanılacak bir davranış veya durumdur. Ayıp, genellikle toplumun genel kabul ettiği doğru ve yanlış ölçütlerine göre değerlendirilen, kişinin itibarını zedeleyebilecek veya başkaları tarafından olumsuz şekilde algılanabilecek eylemlerle ilişkilidir. Aynı zamanda, bireylerin birbirlerine karşı saygılı, nazik ve uygun davranmalarını bekleyen sosyal kuralların ihlali olarak da tanımlanabilir.
Tesadüf	Yalnızca ihtimallere bağlı olduğu düşünülen olayların kesin olmayan, değişebilen sebebi.	Planlanmamış, beklenmedik bir şekilde gerçekleşen olay veya durumdur. İki veya daha fazla olayın, herhangi bir amaç veya önceden belirlenmiş bir neden olmaksızın, rastlantısal olarak bir araya gelmesi sonucu meydana gelir.
Özgürlük	Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu; azadelik.	Bireyin, dışsal kısıtlamalar veya baskılar olmaksızın, kendi iradesine göre hareket etme, düşünme ve karar verme yeteneğidir. Bir kişinin özgürlüğü, başkalarının haklarına zarar vermemek şartıyla, kendi hayatını ve seçimlerini belirleme hakkını ifade eder. Özgürlük, genellikle siyasi, toplumsal ve bireysel düzeyde, bireylerin eşit haklara sahip olması ve kendi yaşamlarını istedikleri şekilde sürdürme imkanını tanır. Bu kavram, aynı zamanda bağımsızlık ve serbestlik anlamında da kullanılır.

Tablo 1. *Tanımlanan soyut sözcükler ve açıklamaları (devamı)*

Sözcük	TDK Çevrim İçi Sözlük	ChatGPT
İntikam	Öç.	Bir kişi veya grup tarafından, kendisine yapılan bir haksızlık, zarar veya kötülük karşısında, bu durumu ödüllendirmek veya benzer şekilde karşılık vermek amacıyla yapılan eylem veya davranıştır. İntikam, genellikle kin, öfke veya adalet duygusuyla hareket edilen, başkalarına zarar verme arzusuyla gerçekleştirilen bir eylemi ifade eder. Bu kavram, kişisel bir haksızlığa karşı duyulan tepkiyle bağlantılıdır ve çoğu zaman olumsuz, yıkıcı bir anlam taşır.
Yemin	Ant.	Bir kimsenin doğruluğunu veya samimiyetini vurgulamak amacıyla, genellikle bir kutsal varlık ya da değer üzerine yaptığı ciddi bir söz verme veya karar beyanıdır. Yemin, kişinin bir durumu kabul etme, bir şey yapma veya yapmama hususunda ciddi bir taahhütte bulunmasıdır. Bu taahhüt, bazen dini veya hukuki bağlayıcılık taşıyabilir.
İnsaf	Acımaya, vicdana veya mantığa dayanan adalet.	Bir kişinin başkalarına karşı adaletli, merhametli ve anlayışlı olma durumu, vicdanlı bir şekilde kararlar verme ve hareket etme yeteneğidir. İnsaf, başkalarına zarar vermemek, onların durumlarını göz önünde bulundurarak hoşgörülü ve adil olmak anlamına gelir. Bu kavram, genellikle bir kişinin yaptığı bir davranışın veya verdiği kararın insanlık, ahlaki değerler ve vicdanla uyumlu olup olmadığını değerlendiren bir anlayışı ifade eder.
Baht	Yazgı.	Bir kişinin yaşamındaki şans, talih veya kader anlamına gelir. Genellikle, insanın hayatındaki olumlu ya da olumsuz gelişmelerin, beklenmedik bir şekilde gerçekleşen faktörlere bağlı olarak şekillendiği bir kavramdır. Baht, bir kişinin iyi ya da kötü şansını, gelecekteki olayların nasıl gelişeceğini ifade etmek için kullanılır. Bu terim, insanların yaşamlarında karşılaştıkları fırsatlar ve zorluklar ile ilişkilidir.
Zafer	Savaşta kazanılan başarı; utku.	Bir mücadele, savaş, yarış veya rekabet gibi bir durumda, karşılaşılan engelleri aşarak elde edilen başarı ve galibiyet anlamına gelir.
Temenni	Bir şeyin gerçekleşmesini dileme.	Bir kişinin başka birine iyi dileklerde bulunması veya bir olayın olumlu bir şekilde gerçekleşmesi için dilekte bulunması anlamına gelir. Temenni, genellikle iyi niyetle yapılan dilekleri ifade eder ve bir şeyin gerçekleşmesi için içten bir istek veya arzu taşır.
Bereket	Alışılandan veya beklenilenden fazla olma durumu; artağanlık, bolluk, feyiz, feyezan.	Bolluk, verimlilik ve zenginlik anlamına gelir. Genellikle doğal kaynakların, ürünlerin veya yaşamın sağladığı zenginliklerin fazlalığı ve verimli olması durumunu ifade eder.

Tablo 1. *Tanımlanan soyut sözcükler ve açıklamaları (devamı)*

Sözcük	TDK Çevrim İçi Sözlük	ChatGPT
İnanç	Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma; itikat.	Bir kişinin bir şeyin doğruluğuna, varlığına veya gerçekleşeceğine duyduğu güçlü güven ve kabul anlamına gelir. İnanç, genellikle bir düşünceye, ideolojiye, dine veya bir olgunun gerçekliğine yönelik derin bir güveni ifade eder. Kişinin, bir olayın ya da durumun doğruluğunu içsel olarak kabul etmesi ve buna inanması durumu olarak tanımlanabilir. İnanç, bireysel veya toplumsal düzeyde farklı alanlarda (dini, felsefi, bilimsel vb.) var olabilir.
Deva	Çare.	Bir hastalığı iyileştiren ilaç veya tedavi anlamına gelir. Aynı zamanda, bir sorunun çözümü veya bir zorluğun giderilmesi için bulunan yöntem ya da çareyi ifade edebilir.
Şifa	Bedensel veya ruhsal bir hastalığın son bulması, hastalıktan kurtulma; onma.	Bir hastalığın iyileşmesi veya bir rahatsızlığın giderilmesi anlamına gelir. Şifa, bedensel veya ruhsal sağlığın yeniden kazanılması, iyileşme sürecidir.
Uğur	Bazı olaylarda görülen ve insana iyilik getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan iyilik kaynağı; sur (III), meymenet.	Bir kişinin yaşamında olumlu, şans getiren, başarılı sonuçlar doğuran bir durum veya güç anlamına gelir. Uğur, genellikle bir olayın veya durumun olumlu sonuçlanması için bir tür şans veya iyi talih olarak kabul edilir. Uğur, halk arasında genellikle başarı, mutluluk ve olumlu gelişmelerle ilişkilendirilir.
Kısmet	Tanrı'nın her kişiye uygun gördüğü yaşama durumu; nasip, behre.	Bir kişinin yaşamında gerçekleşen olayların, başarıların veya şansın, kader veya talih tarafından belirlenen kısmıdır. Kısmet, genellikle bir kişinin yaşayacağı olumlu veya olumsuz olayların, önceden belirlenmiş veya yazgıya bağlı olduğuna inanılan bir kavramdır. Kısmet, bazen kişinin hayatındaki fırsatlar veya şans olarak da algılanabilir. Bu kelime, halk arasında sıkça “bu işin kısmeti” gibi ifadelerle, olan bitenin bir tür kader veya şans sonucu olduğunu ifade etmek için kullanılır.
Yüz Görümlüğü	Damadın düğün günü geline verdiği armağan.	Yüz görümlüğü, bir kişinin başkalarına karşı olan iyi niyetini, saygısını ve sevgisini göstermek amacıyla yapılan bir davranışı veya jesti ifade eder. Genellikle, birinin yüzüne karşı yapılan nazik, hoş bir davranış veya jest olarak kabul edilir. Bu terim, bazen gerçek bir duygudan çok, yalnızca dışsal bir nezaket veya zorunlulukla yapılan bir davranış anlamında da kullanılır. Yüz görümlüğü, toplumda genellikle karşılıklı saygıyı ve iyi ilişkileri korumak için yapılan görgü kurallarına dayalı bir davranıştır.

Tablo 1. *Tanımlanan soyut sözcükler ve açıklamaları (devamı)*

Sözcük	TDK Çevrim İçi Sözlük	ChatGPT
Gelenek	Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar; anane, örf, tradisyon.	Bir toplumun, kültürün veya grubun, uzun yıllar boyunca devam eden, kuşaktan kuşağa aktarılan ve toplumsal hayatın bir parçası haline gelen alışkanlıklar, görenekler ve davranış biçimleridir. Gelenek, özellikle toplumsal normlar, ritüeller, bayramlar, kutlamalar ve diğer kültürel pratiklerle ilgilidir. Bu kavram, bireylerin geçmişten gelen öğretileri, değerleri ve inançları koruyarak geleceğe taşımalarını ifade eder. Gelenekler, toplumların kimliklerini oluşturur ve sosyal bağları güçlendirir.
Sadakat	İçten bağlılık.	Bir kişiye, bir ideolojiye, bir amaca veya bir gruba duyulan bağlılık, güven ve sadık kalma durumudur. Sadakat, genellikle dürüstlük, samimiyet ve bağlılıkla ilişkilendirilir. Bu kavram, bir kişi ya da topluluğa karşı gösterilen sadık tutum ve davranışları ifade eder ve bu bağlılık, bir ilişki, görev veya değerler sistemine karşı uzun süre devam eder. Sadakat, kişisel ilişkilerde olduğu gibi, iş hayatında veya toplumsal bağlarda da önemli bir değeri temsil eder.
Çare	Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol; umar.	Bir sorun veya sıkıntının çözümü, çaresizlikten kurtulma yolu veya tedavi anlamına gelir. Çare, bir problemin üstesinden gelmek için bulunan çözüm veya yöntemdir. Bu kelime, genellikle bir kişinin karşılaştığı bir güçlük veya hastalıkla ilgili olarak, onu gideren, iyileştiren veya rahatlatan bir çözüm önerisini ifade eder. Çare, bazen sadece fiziksel değil, aynı zamanda duygusal veya zihinsel bir çözüm de olabilir.
İşkence	Bir kimseye fiziksel veya manevi olarak yapılan aşırı eziyet.	Bir kişiye fiziksel veya psikolojik acı çektirerek ona zarar verme amacıyla uygulanan zulüm ve eziyettir. İşkence, genellikle bir kişinin iradesini kırmak, itiraf aldırmak veya korku yaratmak amacıyla yapılan, insanlık dışı ve zorlayıcı davranışları ifade eder. Bu kelime, özellikle adalet, hak ve insan hakları bağlamlarında, ciddi ve kabul edilemez bir kötü muamele olarak tanımlanır. İşkence, toplumlar ve hukuk sistemleri tarafından yasaklanmış ve kınanmış bir uygulamadır.
Kılık	Bir kimsenin giyinişi, dış görünüşü; eşkâl.	Bir kişinin giydiği elbise, kıyafet veya dış görünüşüdür. Bu kelime, kişinin giyim tarzını veya dışarıya yansıyan fiziksel görünümünü tanımlar.
Nasihat	Öğüt.	Bir kişiye deneyim veya bilgiye dayalı olarak verilen öğüt, tavsiye veya öneridir. Nasihat, genellikle bir kişinin doğru yolu bulması, hatalarından kaçınması ve daha iyi bir yaşam sürmesi amacıyla yapılan rehberliktir. Bu kelime, başkalarına faydalı olacak şekilde yapılmış iyilik dileme ve yol gösterme anlamına gelir.

Tablo 1. *Tanımlanan soyut sözcükler ve açıklamaları (devamı)*

Sözcük	TDK Çevrim İçi Sözlük	ChatGPT
Hile	Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen; al.	Başkalarını kandırmak veya yanıltmak amacıyla yapılan aldatıcı, sahtekârca davranışlar veya oyunlardır. Bu kelime, genellikle güveni sarsan, etik olmayan ve adaletsiz davranışları tanımlar. Hile, bir durumu veya olayı manipüle etme amacını taşır.
Cahillik	Bilgisizlik.	Bilgi veya eğitim eksikliği nedeniyle bir kişinin bir konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması durumudur. Bu kelime, özellikle öğrenme veya deneyim eksikliğinden kaynaklanan anlayışsızlık, bilgisizlik anlamında kullanılır. Cahillik, genellikle bir bireyin veya toplumun, belirli bir alanla ilgili temel bilgilere veya kültürel farkındalığa sahip olmamasını ifade eder.
Kader	Yazgı.	Bir kişinin yaşamında gerçekleşen olayların, durumların veya yaşantıların önceden belirlenmiş olduğu veya bir güç tarafından yönlendirildiği inancıdır. Kader, genellikle insanların kontrolü dışında gelişen olaylar ve durumlarla ilişkilendirilir ve yaşamda karşılaşılan iyi ya da kötü olayların bir tür yazgı, takdir veya ilahi bir plan sonucu olduğu düşünülür. Bu kelime, insanların hayatlarına yön veren güçler veya zorunlu sonuçlar anlamında kullanılır.

Tablo 1'deki veriler doğrultusunda, TDK çevrim içi sözlük ve ChatGPT tarafından sunulan açıklamaların içeriksel ve biçimsel farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Genel olarak TDK'nin tanımlarında kavramların öz anlamlarına odaklanıldığı; kısa, teknik ve sözlük formatına uygun tanımlar üretildiği gözlemlenirken ChatGPT açıklamalarının daha geniş, çok boyutlu ve bağlamsal olduğu dikkat çekmektedir.Örneğin, "direnç" kelimesi TDK tarafından yalnızca "dayanma, karşı koyma gücü" şeklinde açıklanırken ChatGPT bu kelimeyi fiziksel ve psikolojik yönleriyle ele alarak, insanların zorluklar karşısında gösterdiği zihinsel ve duygusal dirençten de söz etmektedir. Benzer şekilde "azim" kavramı TDK'de "bir işteki engelleri yenme kararlılığı" olarak tanımlanırken ChatGPT açıklamasında azmin "pes etmeden, sürekli olarak hedefe doğru ilerleme" bağlamında kararlılık ve ısrar vurgusuyla ele alındığı görülmektedir.

"Garip" sözcüğü de iki kaynak arasında belirgin biçimde farklılık göstermektedir. TDK, sözcüğü sadece "kimsesiz, zavallı olan" şeklinde tanımlarken, ChatGPT hem "alışılmadık, tuhaf" gibi anlamları hem de "maddi veya manevi olarak zor durumda olan kimse" anlamını açıklamaya dâhil ederek daha kapsamlı bir anlam alanı çizmektedir.Benzer şekilde "saye" kelimesi TDK'de tek kelimeyle "gölge" olarak tanımlanmıştır. ChatGPT ise bu kavramı mecaz anlamlarıyla birlikte ele alarak, "birinin yardımı, koruması ya da desteğiyle güç bulmak" şeklinde zenginleştirilmiş bir açıklama sunmuştur.

"Hak", "bedel" ve "özgürlük" gibi soyut ve çok yönlü kavramlarda da benzer bir eğilim gözlemlenmiştir. Örneğin, "özgürlük" kelimesi TDK'de "herhangi bir kısıtlamaya bağlı olmama durumu" olarak özetlenirken ChatGPT açıklaması bu durumu bireyin toplumsal hakları, düşünsel serbestliği ve kişisel karar verme özgürlüğü çerçevesinde değerlendirerek demokratik değerlerle ilişkilendirmiştir.

"Tesadüf" ve "kader" gibi metafiziksel içerikli kelimelerde ise TDK açıklamalarının olabildiğince teknik tutulduğu, ChatGPT'nin ise bu kavramlara yönelik halk inançları ve günlük kullanım biçimlerini içeren açıklamalar sunduğu anlaşılmaktadır.

Görüldüğü üzere genelinde ChatGPT'nin açıklamalarının sadece anlam vermekle kalmayıp aynı zamanda kelimelerin bağlam içindeki kullanımlarını da aktarmaya çalıştığı, böylece kavramları sadece bilişsel değil duygusal açıdan da desteklediği tespit edilmiştir. TDK açıklamaları daha çok kavramın sözlük tanımına

odaklanırken ChatGPT açıklamaları, öğrenen merkezli bir yaklaşımla kavramları yaşamla ilişkilendirmekte; öğretim bağlamında daha açıklayıcı ve yönlendirici bir içerik sunmaktadır.

Ek olarak bazı sözcüklerin açıklamasında kullanılan sözcüklerin günlük hayatta kullanımının yaygın olmadığı görülmüştür (Bkz. Tablo 1). Bu sözcükler ve TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlük açıklamaları sırasıyla şöyledir: direnç (mukavemet), çaba (ceht), kapsam (şümul), zafer (utku), miras (kalıt, bırakıt, tereke), özen (ihtimam), bereket (artağanlık, bolluk, feyiz, feyezan), şifa (onma), kısmet (behre), gelenek (tradisyon), çare "(umar) ve uğur (sur, meymenet). Ayrıca yüz görümlüğü açıklaması TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğündeki açıklaması tam anlamıyla ifade ederken ChatGPT'nin sunduğu açıklamanın gerçek anlamından oldukça farklı olduğu görülmektedir. Yapay zekâ Türk kültüründe yeri olan bu kelimeye hâkim değildir. Türk kültüründeki sosyokültürel kavramların açıklanmasında yapay zekâ aracı ChatGPT'nin diğer sözcüklerin açıklamasına göre nispeten yetersiz kaldığı söylenebilir.

Tablo 2. *Tespit edilen soyut sözcüklere verilen örnek cümleler*

Sözcük	TDK çevrim içi sözlük	ChatGPT
İhmal	"Ama ben yaşımın toyluğuna kapılmış, ufak tefek ihmaller bulmuştum bu tercümede." - Yusuf Ziya Ortaç	"Sağlık kontrollerini ihmal etmek, uzun vadede ciddi sorunlara yol açabilir."
Şikâyet	"Vali ne yapsa hâkim onu imzalar ve hiçbir şikâyet mevzusu duyulmazmış." - Abdülhak Şinasi Hisar	"Bugün işyerimdeki yoğunluktan şikâyet ettim."
Maliyet	Örnek yok.	"Yeni bir bilgisayar almak yüksek maliyet gerektiriyor."
Ahali	"Mevsim daha Boğaz'ın bütün ahalisini toplayamamıştır." - Abdülhak Şinasi Hisar	"Köydeki ahali, geleneksel kutlamalarda bir araya gelir."
Gurbet	"Ben gurbette değilim / Gurbet benim içimde" -Kemalettin Kamu	"Yıllardır gurbet ellere iş için gitmişti. "
Garip	Örnek yok.	"Bugün garip bir hava vardı, ne yağmur yağıyor ne güneş var.
Saye	Örnek yok.	"Ona sayemde bu işte başarılı oldu."
İzlenim	"İlk izlenim olarak bana pek zeki görünmedi." - Çetin Altan	"Filmden oldukça olumlu bir izlenim aldım."
Darbe	"Başına şiddetli bir darbe indirerek hayvanı sersemletti." - Osman Cemal Kaygılı	O, siyasi darbelerle devrilen hükümetin üyesiydi."
Farkındalık	"Farkındalığı böylece kaydetmekle ne duygular aktarılabiliyor ne şiirsel bir metin yaratılabiliyor." - Erendiz Atasü	"Çevre sorunlarına karşı farkındalık oluşturmak çok önemli."
Hak	"Karacaoğlan der ki sözüm haktır." - Karacaoğlan	"Herkesin eşit haklara sahip olması gerekir."
Dağarcık	Örnek yok.	"Yazarın dil dağarcığı çok genişti."
Birikim	"Kim bilir kaç olayın birikimiyle zifir gibi kararmıştı içi." - Tarık Buğra	"O, yıllarca çalışarak büyük bir birikim elde etti."
Direnç	Örnek yok.	"Savaşçı büyük bir direnç gösterdi."
Çaba	"Yoksa başlı başına zafer, boşuna bir çaba olur." - Falih Rıfkı Atay	"Bu başarı, büyük bir çaba ve özverinin sonucudur."
Azim	"Bu engin ruh, bu tükenmez azim, Türk milletinin varlık sebebidir." - Ruşen Eşref Ünaydın	"Zor bir süreçti ama azimle başardık."
Kültür	"Harf inkılabı, Türk kültür inkılabının temelidir." - Etem İzzet Benice	"Türk kültürü, misafirperverliğiyle ünlüdür.

Tablo 2. *Tespit edilen soyut sözcüklere verilen örnek cümleler (devamı)*

Sözcük	TDK çevrim içi sözlük	ChatGPT
Müdahale	"Sözümü adi bir müdahale zanneder diye korktum." - Yakup Kadri Karaosmanoğlu	"Polisin müdahalesi sonucu durum sakinleşti."
Kapsam	Yasa kapsamına giren devlet personeli.	"Bu proje, tüm şehirdeki okulları kapsıyor."
Bedel	Örnek yok.	"Bu başarının bedeli çok ağır oldu."
Tüketim	Örnek yok.	"Dünyadaki enerji tüketimi her yıl artıyor."
Özen	"Her konuya kibar bir ses ve bir iki sözcükle katılmak özenindeydi." - Çetin Altan	"Ona olan özenim yüzünden işlerim aksadı."
Akım	Örnek yok.	"Sanatta modern akımlar son yıllarda çok popüler."
Miras	Örnek yok.	"Ailesinden kalan mirası düzgün bir şekilde paylaştırdı."
Niyet	"Ama benim asıl niyetim eski sevgilisinin adını öğrenmek." - Ahmet Ümit	"Yardım etmek için niyeti çok iyiydi."
Kanun	Örnek yok.	"Her vatandaşın kanuna uyması zorunludur."
Ayıp	Bu ayıbı işleyenlerle birlik olmayı bir türlü kibrime yediremiyorum." - Yakup Kadri Karaosmanoğlu	"Başkasının arkasından konuşmak ayıptır."
Tesadüf	"Öyle bir tesadüf olsa ki bir saatçik şu doktorla oturup konuşabilse!" - Memduh Şevket Esendal	"O kadar uzakta olmamıza rağmen, orada tesadüfen karşılaştık."
Özgürlük	"Özgürlüğünün ilk gününde meyhanedeki arkadaşları ona dostça öğütler verdiler." - İhsan Oktay Anar	"Özgürlük, her bireyin temel hakkıdır."
İntikam	"Bunun intikamını şimdi, tek gözüyle biteviye kuş peşinde dolaşarak çıkarıyordu." - Refik Halit Karay	"İntikam almak onun hayatını mahvetti."
Yemin	Örnek yok.	"Zafer kazanacağına dair yemin etti."
İnsaf	Sende insaf yok mu, adamcağız bu borcu birden verirse işi bozulmaz mı?	"Ona karşı biraz insaflı olmalısın."
Baht	Örnek yok.	"Onun bahtı her zaman açık oldu."
Zafer	"Al bir kalpak giymişti al / Al bir ata binmişti al / Zafer ırak mı dedim / Aha diyordu"- Fazıl Hüsnü Dağlarca	"Takım, büyük bir zafer kazanarak turnuvayı kazandı."
Temenni	"Hangi şair bu kadar pürüzsüz ve kuvvetli bir dille ölüm temennisinde bulunabildi?" - İbrahim Alâeddin Gövsa	"Herkese sağlıklı bir yıl temenni ediyorum."
Bereket	"Çocuk gönlüm kaygılardan azade / Yüzlerde nur, ekinlerde bereket" - Orhan Veli Kanık	"Bu yıl tarladan büyük bereket aldılar."
İnanç	"Bilhassa kadınlar arasında hurafeye inanç fazla buralarda." - Fikret Otyam	"Kendi inançları doğrultusunda yaşadı."
Deva	"Deva bulmaz bir can kaygısına düşer." - Falih Rıfkı Atay	"Doktor bana iyi bir deva önerdi."
Şifa	"Son yüzyıl içinde bizi bu hâlden kurtarmak isteyen hiçbir davranış şifa getiremedi." - Necip Fazıl Kısakürek	"Çeşitli bitkiler şifa kaynağıdır."

Tablo 2. *Tespit edilen soyut sözcüklere verilen örnek cümleler (devamı)*

Sözcük	TDK çevrim içi sözlük	ChatGPT
Uğur	"Onlar da uğurlar dilediler, aralarında konuşmaya başladılar." - Memduh Şevket Esendal	"Yeni işinde ona uğur getirmesini diledi."
Kısmet	Örnek yok.	"Evliliğimiz kısmet işiydi."
Yüz Görümlüğü	Örnek yok.	"Büyüklerimizin yüz görümlüğüne dikkat etmeliyiz."
Gelenek	"Şair yeni bir dil yaratabilir ama bunun için gereken gücü gelenekten alır." - Nurullah Ataç	"Geleneksel bayram kutlamalarını ihmal etmeyelim."
Sadakat	"Nerede sadakat beklersek orada ihanete uğrarız." - Abdülhak Şinasi Hisar	"Sadakat, ilişkilerde önemli bir değerdir."
Çare	"Teklif ettiği çare ise şiddetli ve semereli bir tedbir olmaktan çok uzaktı." - Necip Fazıl Kısakürek	"Bu duruma bir çare bulmalıyız."
İşkence	Örnek yok.	"O eski hükümet, siyasi tutuklulara işkence uygulamıştı."
Kılık	"Delikanlı kopuklar, kılıklarından, giyinişlerinden belli oluyorlar." - Memduh Şevket Esendal	"Kılık kıyafetine çok dikkat ederdi."
Nasihat	"Nasihatleri sonuna kadar dinler ve bitince hiç sesini çıkarmaz." - Memduh Şevket Esendal	"Büyüğüm bana çok değerli nasihatlerde bulundu."
Hile	Örnek yok.	"Oyunlarda hile yapmak kesinlikle yasaktır."
Cahillik	"Vaktiyle köyün birinde cahilliği dillere destan bir adam yaşıyordu." - İhsan Oktay Anar	"Cahillik, insanları daha az başarılı kılar."
Kader	"Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor / Lakin vatandan ayrılışın ızdırabı zor" - Yahya Kemal Beyatlı	"Hayatındaki zorlukların hepsi kaderin bir parçasıydı."

Tablo 2 belirlenen soyut sözcükler için TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü ile ChatGPT tarafından sunulan örnek cümleleri karşılaştırmalı olarak sunmaktadır. Söz konusu cümleler; dilsel sadelik, bağlama uygunluk, kullanım kolaylığı ve öğretici değer gibi ölçütler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, ChatGPT tarafından üretilen örnek cümlelerin genellikle kısa, açık ve günlük kullanıma uygun ifadeler içerdiği, bu yönüyle öğrenicinin sözcüğü doğal bağlamlarda anlamlandırmasına katkı sağladığı görülmektedir. Öte yandanTDK'de yer alan örnek cümlelerin çoğunlukla edebî eserlerden alıntılandığı, bu nedenle karmaşık yapılar barındırdığı ve öğrenici açısından anlama güçlüğü yaratabilecek nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin sözcükleri bağlam içinde doğru ve işlevsel biçimde kullanma becerileri üzerinde farklı etkiler doğurabilmektedir.

Ayrıca Tablo 2'de yer alan sözcüklerden "maliyet, saye, garip, dağarcık, direnç, bedel, tüketim, akım, miras, kanun, yemin, baht, kısmet, yüz görümlüğü, işkence ve hile" gibi toplam 16 sözcük için TDK'de herhangi bir örnek cümleye yer verilmediği görülmüştür. Bu eksiklik, söz konusu sözcüklerin bağlamsal öğrenimini destekleyebilecek örnek kullanımların sunulamaması nedeniyle öğretim sürecinde sınırlılıklara neden olabilmektedir. Dahası TDK'de sunulan örneklerin çoğunlukla edebî bağlamlara dayalı olması, özellikle yabancı dil öğrenicileri için bu sözcüklerin temel anlamlarının kavranmasını güçleştirebilmektedir. Buna karşılık, ChatGPT tarafından sunulan örnek cümleler, sözcükleri günlük yaşamda karşılaşılabilecek durumlara uygun olarak örneklendirmekte ve bu yönüyle yabancı dil öğrenicilerinin ihtiyaçlarına daha doğrudan yanıt verebilmektedir. Ayrıca ChatGPT'nin çevrim içi ve etkileşimli yapısı, bireyselleştirilmiş öğretim ortamlarında öğrenicilerin doğrudan erişim sağlayarak gerçek zamanlı ve bağlama uygun örnekler üretmesine olanak tanımaktadır. Bu durum, teknolojik araçların dil öğretiminde dinamik, öğrenci merkezli ve esnek bir öğrenme ortamı oluşturma potansiyelini de ortaya koymaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe Öğrenim Seti B1 düzeyi ders kitabında geçen soyut sözcüklerin TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü ve ChatGPT'deki açıklama biçimlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada araştırmacılar tarafından belirlenen 51 sözcüğün hem TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü hem de ChatGPT açıklama bulguları betimsel analize tabi tutulmuştur.

Birinci araştırmanın sorusu bağlamında elde edilen bulgular, TDK ile ChatGPT arasında anlam açıklamaları açısından temel yaklaşımsal farklar olduğunu ortaya koymaktadır. TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü, çoğunlukla kısa ve normatif tanımlar sunmakta; sözcüğün birincil ve tarihsel olarak yerleşmiş anlamını belirtmekle yetinmektedir. TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü'nde yer alan bu tanımlar çoğu zaman sözlük formatına uygun biçimde, teknik ve söz dizimi açısından sade yapılmıştır. Örneğin, "bedel" sözcüğü TDK'de yalnızca "fiyat" olarak tanımlanırken ChatGPT açıklamasında ekonomik karşılıkların yanı sıra fedakârlık ve duygusal anlam katmanlarına da yer verildiği görülmektedir. Benzer şekilde, "kültür" sözcüğü TDK'de daha soyut ve genel bir tanımla sınırlı kalırken ChatGPT'nin açıklaması çok boyutlu olup kültürün bireyin düşünme ve davranış biçimlerine etkisini de kapsamaktadır.

Bu bağlamda, ChatGPT'nin sunduğu açıklamalar, özellikle soyut sözcüklerin öğretiminde önemli bir açılım sunmaktadır. Zira bu tür sözcükler doğrudan görselleştirilemeyen, kavramsal düzlemde anlaşılması gereken bir yapıya sahiptir. ChatGPT'nin açıklamaları çoğu zaman çok katmanlı, bağlamsal ve anlam genişlemesine açık biçimde sunulduğundan, öğrencinin zihninde çok yönlü anlam yapılarını canlandırma potansiyeli taşımaktadır. Örneğin, "intikam" sözcüğünde yalnızca "öç" gibi kısa ve kesin bir açıklama sunmak yerine, ChatGPT bu kavramın duygusal, toplumsal ve bireysel yönlerine dair detaylara yer vermekte; bu da dilin duyuşsal alanındaki derinliğini tanımaya katkı sağlamaktadır. Ek olarak ChatGPT açıklamalarında sıklıkla eşdizimlilik vurgusu ve farklı bağlamlara yer verilmesi, öğrenicilerin söz konusu sözcükleri çeşitli kullanımlar içinde görmelerine olanak tanımaktadır. Bu durum, özellikle B1 düzeyinde yer alan yabancı dil öğrenicilerinin sözcükleri yalnızca tanımlamakla kalmayıp onları doğru bağlamlarda kullanabilme becerilerinin de gelişmesini desteklemektedir.

İkinci araştırma sorusu doğrultusunda elde edilen bulgular, her iki aracın örnekleme yaklaşımlarında belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. TDK'nin örnek cümlelerinin büyük çoğunlukla edebî metinlerden alındığı; dolayısıyla tarihsel, bağlama özel ve karmaşık yapılar taşıdığı görülmüştür. Bu tür cümleler, özellikle yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenicilerin bağlamı anlamlandırmasını zorlaştırabilmektedir. Buna karşılık, ChatGPT tarafından üretilen örnek cümlelerin günlük dilde, açık, kısa ve anlamı doğrudan pekiştiren yapıda olduğu gözlemlenmiştir. Öğrenici düzeyine uygun biçimde yapılandırılan bu cümleler, sözcüğün hem biçimsel kullanımını hem de anlam boyutunu somutlaştırmak açısından daha işlevsel niteliktedir. Örneğin, "şikâyet" sözcüğüne ilişkin TDK'de yer alan cümle edebî bağlamda iken ChatGPT'de "Bugün işyerimdeki yoğunluktan şikâyet ettim." şeklinde sunulan cümle doğrudan günlük yaşam bağlamına oturmaktadır. Benzer şekilde TDK'de örneği bulunmayan "bedel" sözcüğü için ChatGPT'nin sunduğu "Bu başarının bedeli çok ağır oldu." cümlesi hem sözcüğün mecaz anlamını hem de duygusal yönünü yansıtarak öğreniciye anlamı kavrama konusunda destek sağlamaktadır.Ayrıca dikkat çeken bir diğer bulgu, TDK'nin birçok sözcük için hiç örnek cümle sunmaması olmuştur. "Maliyet", "direnç", "miras", "yüz görümlüğü", "işkence", "hile" gibi toplam 16 sözcük için TDK'de örnek cümle yer almadığı tespit edilmiştir. Bu eksiklik, söz konusu sözcüklerin bağlam içinde nasıl kullanılacağına dair öğreniciye yol gösterilmemesi anlamına gelmekte; öğretim sürecinde ciddi bir boşluk yaratmaktadır. Buna karşılık ChatGPT, her bir sözcük için uygun ve öğrenme hedeflerine hizmet eden cümleler üretmiş hatta soyut kavramların somutlaştırılması sürecinde pedagojik bir araç işlevi görmüştür. "İntikam", "özgürlük" ve "kanun" gibi sözcükler için verilen örnekler, sözcüğün sadece bireysel anlamını değil; aynı zamanda toplumsal işlevini de yansıtmıştır. Bu durum, yapay zekâ tabanlı araçların sadece dil öğretimi değil, değer aktarımı ve toplumsal bilinç oluşturma gibi duyuşsal hedeflere de hizmet edebileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak ChatGPT'nin sunduğu örnek cümlelerin öğreniciye anlamı kavratma, bağlamsal farkındalık ve sözcüğü kullanma pratiği kazandırma açısından daha etkili olduğu söylenebilir. Çünkü ChatGPT'nin örnek cümle sunma becerisinin, özellikle soyut sözcüklerin farklı bağlamlarda nasıl kullanılabileceğine dair öğrenicilere önemli ipuçları sunmaktadır (Yıldız, 2023). Bu da öğrenicilerin sadece sözcükleri tanımakla kalmayıp onları doğru bağlamda üretme ve anlama kapasitelerini geliştirme açısından önemli katkılar sunmaktadır. Bu noktada,

sözcük öğretiminin yalnızca temel anlam bilgisinden ibaret olmadığı; aynı zamanda akademik başarı ve iletişimsel yeterlilikle de doğrudan ilişkili olduğu literatürde sıkça vurgulanmaktadır (Alsafi, 2023).

Nitekim Kaya Ülker (2024), yabancı uyruklu öğrencilerin akademik süreçlerde sözcük bilgisine duyduğu ihtiyacı ön plana çıkarmış ve özellikle lisans ile lisansüstü eğitim düzeylerinde başarılı olabilmeleri için sözcük dağarcıklarını geliştirmelerinin kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, Karamanoğlu ve Bozpolat (2024), Türkçenin zengin ve çok katmanlı dil yapısının, özellikle mecaz anlamlı ve çok anlamlı sözcükler ile deyim ve atasözlerinin yoğun kullanımı nedeniyle yabancı dil olarak öğretiminde çeşitli güçlükler doğurduğunu ifade etmiştir. Literatürdeki çalışmalar genel olarak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde söz varlığına dayalı sorunların öğrenicinin motivasyonunu olumsuz etkileyebileceğini ve dilsel yeterliliklerin gelişimini sekteye uğratabileceğini göstermektedir (Baş, 2021; Er vd., 2012).

Bu çerçevede, yürütülen bu araştırmanın bulguları, söz konusu zorlukların aşılmasında bireyselleştirilmiş öğrenme fırsatları sunan yapay zekâ araçlarının, özellikle de ChatGPT'nin, kelime öğretim sürecine entegre edilmesinin güçlü bir alternatif olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır. ChatGPT'nin sunduğu esnek, bağlam duyarlı ve çok yönlü açıklamalar, öğrenicilerin hem söz varlığını derinleştirmesine hem de anlamlandırma süreçlerini özelleştirmesine imkân tanımaktadır. Bu durum, söz konusu araçların geleneksel öğretim materyallerine tamamlayıcı bir unsur olarak entegre edilmesiyle, dil öğrenme sürecinin daha etkili ve motive edici hâle gelebileceğini göstermektedir. Bu tür etkileşimli faaliyetler, öğrenme sürecini hem çeşitlendirmekte hem de öğrenicinin sürece aktif katılımını teşvik etmektedir. Ayrıca ChatGPT'nin sunduğu tanım, sesletim ve örnek cümle olanakları, zaman ve kaynak açısından ekonomik bir öğrenme ortamı sunmaktadır (Haque & Li, 2024).

Ayrıca, soyut sözcüklerin kavranması somut sözcüklere kıyasla daha fazla bilişsel çaba gerektirir (Hiebert vd., 2019; Oliveira vd., 2013). ChatGPT'nin sözcük açıklamaları, öğrenicilerin zihninde bu kavramlara ilişkin anlam şemaları oluşturmasına olanak tanımakta ve bu sayede soyut sözcüklerin kavranmasını kolaylaştırmaktadır. Detaylı açıklamalar ve örnek cümlelerle öğrenicinin zihinsel canlandırma yapmasına katkı sağlayan bu süreç, özellikle Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireyler için önemli bir destek sunmaktadır. Fakat, diğer bir yandan, bazı sözcük açıklamalarında ChatGPT'nin kültürel bağlamı tam olarak yansıtamadığı da görülmüştür. Bazı sözcüklerin, özellikle "yüz görümlüğü", "kısmet", "baht" gibi kültürel anlam derinliği taşıyan kavramların açıklanmasında yapay zekâ aracının yüzeysel ve bağlamdan uzak tanımlamalar sunduğu görülmektedir.

Bu durum, kültürel bağlamı güçlü olan dil öğelerinin öğretiminde yalnızca yapay zekâ araçlarına dayalı açıklamaların yetersiz kalabileceğini ve geleneksel, kültürel olarak gömülü kaynakların hâlâ vazgeçilmez olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, yapay zekâ destekli araçlar sözcük öğretiminde güçlü bir destek sunmakla birlikte, özellikle kültürel kavramların aktarımında tamamlayıcı kaynaklarla birlikte kullanılmalıdır. Bu bulgu, teknolojik araçların pedagojik bağlamda dikkatle seçilmesi ve çok katmanlı bir öğretim stratejisine entegre edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Her ne kadar kültürel açıdan bazı sınırlılıklar taşısa da ChatGPT'nin sunduğu açıklamalar, özellikle bilişsel ve duyuşsal boyutlarıyla öğrenicinin anlam kurma sürecine önemli katkılar sunmaktadır. Bu yönüyle araç, dil öğretiminde yalnızca bilgi aktaran bir sistem olmaktan çıkarak, anlamı yapılandırmaya yardımcı olan pedagojik bir desteğe dönüşmektedir. ChatGPT'nin sunduğu açıklamalar yalnızca sözcüğün anlamını iletmekle kalmayıp, anlamın kalıcılığını destekleyecek biçimde duyuşsal ve bağlamsal boyutları da içermektedir (Neuman, 2024). Açıklamalarında durumsallık, kullanım bağlamı ve nesnellik gibi ayırt edici unsurlara yer veren bu araç, soyut kavramları somutlaştırarak öğrenicinin zihinsel temsillerini güçlendirmektedir (Imran & Almusharraf, 2024). Bu özellikleriyle ChatGPT, öğretmenlerin de sınıf içi uygulamalarda yararlanabileceği bir kaynak hâline gelmektedir. Özellikle yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenler, bu tür açıklama biçimlerini kendi anlatımlarına entegre ederek kalıcı öğrenme stratejileri geliştirebilirler. Ayrıca, duygusal bağ kurulmasına imkân tanıyan anlatımların öğrenicinin sözcükle kurduğu ilişkiyi güçlendireceği, böylece hem anlamlandırma hem de bağlam içinde doğru kullanım becerisini destekleyeceği söylenebilir (Yang, 2025). Bununla birlikte, sözlük açıklamalarında yalnızca eş, zıt veya yakın anlamlı karşılıklar sunulması çoğu zaman yabancı dil öğrenicileri için yetersiz kalabilmektedir. Bu tür tanımlar, özellikle soyut ya da çok anlamlı sözcükler söz konusu olduğunda, öğrenicinin zihninde net bir kavrayış geliştirmesine imkân tanımayabilir. Bu nedenle, bu tür sözcüklerin öğrenici düzeyine uygun, çözümleyici ve bağlamsal örneklerle desteklenmesi gereklidir (Karadavut & Kardaş, 2025). TDK Türkçe Sözlüğü,

Türkçenin temel başvuru kaynaklarından biri olmasına karşın, özellikle yabancı dil öğrenicilerinin ihtiyaçlarına hitap edecek şekilde tanımların gözden geçirilmesi gerektiği daha önceki çalışmalarda da vurgulanmıştır (Özmen, 2016). Bu bağlamda, geleneksel sözlük yapısının sınırlılıkları dikkate alınarak, yapay zekâ tabanlı sözlüklerin tamamlayıcı nitelikte değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü ile ChatGPT arasında yapılan karşılaştırmalar, her iki kaynağın farklı kullanım alanlarına ve işlevlere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen veriler, hangi sözlüğün ne tür öğrenme hedefleri için daha uygun olabileceğine dair somut çıkarımlar sunmaktadır. Resmî tanımlara, sözcük kökenlerine, dil bilgisel tür bilgisine ve sesletim örneklerine ihtiyaç duyulduğunda TDK kaynakları tercih edilmelidir. Ancak deyimsel, soyut, mecazlı ya da bağlama dayalı kullanım örneklerine ulaşmak, bireyselleştirilmiş öğrenme planları geliştirmek ve özellikle yabancı dil öğrenicilerinin dilsel farkındalıklarını artırmak amacıyla, ChatGPT gibi yapay zekâ tabanlı araçlardan yararlanmak son derece işlevsel bir seçenek olarak değerlendirilebilir (Çakmak, 2025; Tekeli & Yeşil, 2024). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ChatGPT gibi yapay zekâ tabanlı araçların sözlük işlevini destekleyici ve öğrenme sürecini bireyselleştiren nitelikte kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu tür araçların öğretici, rehberlik eden ve motive edici açıklamalarla öğrenicinin dikkatini çeken bir öğrenme ortamı sunduğu sonucuna varılmıştır (Jalambo et al., 2025; Timms, 2016). Bu açıdan değerlendirildiğinde, dil öğretiminde dijital araçların yalnızca bilgi sunan platformlar olmanın ötesine geçerek anlam üretimi ve kültürel bağlamları da kapsayacak şekilde yapılandırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları da mevcuttur. Öncelikle, çalışmanın yalnızca B1 düzeyindeki bir ders kitabı ile sınırlı olması, elde edilen bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Ayrıca, araştırmada yalnızca metin analizi yöntemi kullanılmış ve öğrenicilerin gerçek kullanım deneyimlerine ilişkin veriler toplanmamıştır. Bu nedenle, ChatGPT'nin sunduğu açıklamaların öğrenicilerin sözcük öğrenme süreçlerine etkisi daha geniş örneklem gruplarıyla, nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı deneysel çalışmalarla desteklenmelidir.Ayrıca çalışmanın bir diğer sınırlılığı, TDK Çevrim İçi Türkçe Sözlüğü ile ChatGPT'nin doğrudan karşılaştırılabilir nitelikte olmamasıdır. Bu iki araç, yapı ve işlev bakımından farklı temellere dayanmakta olup biri kurumsal bir sözlük kaynağı iken diğeri bir yapay zekâ dil modeli olarak kullanıcı taleplerine göre içerik üretmektedir. Her iki araç yalnızca sözcük anlamlarını açıklama işlevleri temel alınarak karşılaştırılmışlardır. Bu yönüyle, karşılaştırmanın ontolojik açıdan sınırlı olduğu kabul edilmekle birlikte her iki aracın sunduğu anlam açıklamaları arasındaki farklılıkların belirgin oluşu, karşılaştırmayı anlamlandırmak açısından yeterli görülmüştür.

References

Adamış, E. (2002). Dictionary use in learning a second language [Unpublished master's thesis, Bursa Uludag University]. http://hdl.handle.net/11452/7359

Ahmet, S. (2021). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan" hikâyesinin B1 seviyesine uyarlama çalışması* [Unpublished master's thesis Fatih Sultan Mehmet Foundation University]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. http://dspace.yildiz.edu.tr/xmlui/handle/1/12498

Aksan, D. (1999). *Anlambilim, anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi.* Engin Yayınları.

Barcroft, J. (2015). *Lexical input processing and vocabulary learning*. Routledge. https://doi.org/10.1075/LLLT.43

Baş, B. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı. In E. Boylu (Ed.), *Soru ve cevaplarla yabancı dil olarak türkçe öğretimi el kitabı* (pp. 47–50). Pegem Akademi Yayıncılık.

Belet Boyacı, Ş. D., & Genç Ersoy, B. (2015). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına sözcük öğretimi sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies, 10*(15), 159-180. http://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8880

Chiriac, R. (2020). The importance of audio-visual materials in teaching ESL vocabulary at primary school level. *LiBRI. Linguistic and Literary Broad Research and Innovation*, *9*(1), 18-25. https://doi.org/10.70594/libri/9.1/2

Creswell, J. W. (2002). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed method approaches* (2nd ed.). Sage.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2021). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed method approaches* (6th ed.). Sage.

Çakmak, F. (2025). Generative AI for learning English as a foreign language (EFL). In M. Ali, M. Anwar, S. Fazal, & S. Ayyaz (Ed.), *AI Applications for English Language Learning* (pp. 293-312). IGI Global Scientific Publishing. https://doi.org/10.4018/979-8-3693-9077-1.ch012

Dilenschneider, R., & Horness, P. (2023). Profiling word frequency and readability of online learner dictionary definitions. *rEFLections*, *30*(2), 247–267. https://doi.org/10.61508/refl.v30i2.267211

Er, O., Biçer, N., & Bozkırlı, Ç. K. (2012). Yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların ilgili alan yazını ışığında değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 1*(2), 51–69. https://doi.org/10.7884/teke.51

Ezeh, N. G., Anyanwu, E. C., & Onunkwo, C. M. (2022). Dictionary as an effective resource in teaching and learning of English as a second language: Complementing instructions. *English Language Teaching, 15*(4), 108–116. https://doi.org/10.5539/elt.v15n4p108

Garcia-Varela, F., Bekerman, Z., Nussbaum, M., Mendoza, M., & Montero, J. (2025). Reducing interpretative ambiguity in an educational environment with ChatGPT. *Computers & Education, 225*, 1–14. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2024.105182

Gee, J. P., & Hayes, E. R. (2011). *Language and learning in the digital age*. Routledge.

Godwin-Jones, R. (2018). Contextualized vocabulary learning. *Language Learning & Technology, 22*(3), 1–19. https://doi.org/10125/44651

Haque, M. A., & Li, S. (2024). Exploring ChatGPT and its impact on society. *AI Ethics, 4*(1). https://doi.org/10.1007/s43681-024-00435-4

Heltai, P. (1996). Teaching abstract subtechnical vocabulary. *Cuadernos de Filología Inglesa, 5*(2), 71-82. https://revistas.um.es/cfi/article/view/63231

Hiebert, E. H., Scott, J. A., Castaneda, R., & Spichtig, A. (2019). An analysis of the features of words that influence vocabulary difficulty. *Education Sciences*, *9*(1), 8. https://doi.org/10.3390/educsci9010008

Imran, M., & Almusharraf, N. (2024). Google Gemini as a next generation AI educational tool: A review of emerging educational technology. *Smart Learning Environment, 11*, 22. https://doi.org/10.1186/s40561-024-00310-z

Jalambo, M.O., Çakmak, F. & Akhter, S. (2025). Effects of self-regulated vocabulary learning with chatbots on incidental and collocational vocabulary learning and foreign language learning boredom. *Discover Education, 4*, 501. https://doi.org/10.1007/s44217-025-00977-7

Khalifa, E. M. (2021). Exploring Saudi college students' attitudes toward using English dictionaries at Albaha University. *DinamikaIlmu, 21*(1), 151–163. https://doi.org/10.21093/di.v21i1.3179

Karaağaç, G. (2013). *Anlam bilimi ve iletişim*. Kesit Yayınları.

Karadavut, Ö., & Kardaş, D. (2025). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için temel düzey resimli sözlük (6-12 yaş) üzerine sözlükbilimsel bir inceleme. *International Journal of Languages' Education and Teaching (IJLET), 13*(4), 440-467. http://doi.org/10.71084/ijlet.1630281

Karadüz, A., & Yıldırım, İ. (2011). Kelime hazinesinin geliştirilmesinde öğretmenlerin görüş ve uygulamaları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(2), 961–984. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223386

Karamanoğlu, G., & Bozpolat, E. (2024). Türkçe öğretmenlerinin yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlara ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşleri. *Journal of History School, 72*, 2554–2588. http://doi.org/10.56987/bezgek.1387267

Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27*(1), 141-153. https://dergipark.org.tr/en/pub/gefad/issue/6751/90771

Kara Özkan, N. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe kelime öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi, 3*(2), 126–139. https://doi.org/10.48174/buaad.826371

Kaya Ülker, K. (2024). Türkçenin Yabancı dil olarak öğretiminde akademik Türkçe öğretimi: Betimsel bir içerik analizi. *Aydın TÖMER Dil Dergisi, 9*(2), 219–245. https://hdl.handle.net/11363/9320

Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü.* Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kostka, I., & Toncelli, R. (2023). Exploring applications of ChatGPT to English language teaching: Opportunities, challenges, and recommendations. *Tesl-Ej, 27*(3), 1-19. https://doi.org/10.55593/ej.27107int

Mabuan, R.A. (2024). ChatGPT and ELT: Exploring teachers' voices. *International Journal of Technology in Education (IJTE), 7*(1), 128-153. https://doi.org/10.46328/ijte.523

Marello, C., Marchisio, M., & Pulvirenti, M. (2021). Esplorare (con) i Dizionari Digitali e trasferire competenze di consultazione. *SAIL, 18*, 274–288. https://doi.org/10.30687/978-88-6969-501-8/024

Najeeb, S. S. R. (2013). Learner autonomy in language learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 70*, 1238-1242. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.01.183

Neuman, Y. (2024). *AI for understanding.* Springer.

Ngo, K. T. (2024). The use of ChatGPT for vocabulary acquisition: A literature review. *International Journal of AI in Language Education, 1*(2), 1–17. https://doi.org/10.54855/ijaile.24121

Oliveira, J., Perea, M. V., Ladera, V., & Gamito, P. (2013). The roles of word concreteness and cognitive load on interhemispheric processes of recognition. *Laterality, 18*(2), 203–215. https://doi.org/10.1080/1357650X.2011.649758

Orlando, M.E. (2023). A comparative analysis of online English language dictionaries and online Portuguese language dictionaries from the perspective of learning Portuguese as a foreign language. *DIGILEC: Revista Internacional de Lenguas y Culturas, 10*, 74–91. https://doi.org/10.17979/digilec.2023.10.0.9886

Özmen, M. (2016). Türkçe Sözlük'teki bazı tanımlar üzerine. *Türk Dili, 776*, 64–88. https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/08/16082016.pdf

Panjaitan, N. B., & Siahaan, S. Y. B. (2024). A meta-analysis of word walls' effectiveness in improving English vocabulary among junior high school students. Acuity: *Journal of English Language Pedagogy, Literature and Culture, 9*(2), 219–231. https://doi.org/10.35974/acuity.v9i2.3053

Satir, T., & Korucu, A. T. (2023). An evaluation on the use of artificial ıntelligence in education specific to ChatGPT. *Shanlax International Journal of Education, 12*(1), 104–113. https://doi.org/10.34293/education.v12i1.6513

Schwanenflugel, P. J. & Stowe, R. W. (1989). Context availability and the processing of abstract and concrete words in sentences. *Reading Research Quarterly, 24*(1), 114–126. https://doi.org/10.2307/748013

Tekeli, M., & Yeşil, Y. (2024). Geleneksel ve yapay zekâ destekli Türkçe sözlü üretim ve etkileşim etkinliklerinde telafi stratejilerinin kullanımı. *Türk Asrı Eşiğinde Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Üzerine Değerlendirmeler*, 95-110. https://tinyurl.com/2ewfrf3t

Timms, M. J. (2016). Letting artificial intelligence in education out of the box: Educational cobots and smart classrooms. *International Journal of Artificial Intelligence in Education, 26*, 701–712. https://doi.org/10.1007/s40593-016-0095-y

Yaman, H. (2024). Türkçede soyut sözcükler üzerine bazı tespitler. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 8*(1), 249-261. https://doi.org/10.34083/akaded.1444466

Yang, Y. (2025). AI-supported L2 vocabulary acquisition–a systematic review from 2015 to 2023. *Education and Information Technology, 30,* 17995–18029. https://doi.org/10.1007/s10639-025-13417-8

Yıldız, M. (2023). Exploring the potential of chatbots and ChatGPT in enhancing vocabulary knowledge. In G. Kartal (Ed.), *Transforming the Language Teaching Experience in the Age of AI* (pp. 160-188). IGI Global Scientific Publishing. https://doi.org/10.4018/978-1-6684-9893-4.ch010